

GELOOF, HOOP EN LIEFDE IN DE PROTESTANTSE KERK

Petrus

HANNAH DEKKER

Eerst móést ze naar de kerk, door corona miste ze het juist

MPHO TUTU

'God nodigt ons iedere dag opnieuw uit'

SYRIË

Een sterke kerk voor vertrouwen en vrede

Petrus

06

Mpho Tutu:
'We kunnen elke dag opnieuw kiezen'

'Wek mijn zachtheid weer.' Kent u deze tekst van Huub Oosterhuis, lied 925 in het Liedboek? 'Geef mij terug de ogen van een kind. Dat ik zie wat is. En mij toevertrouw. En het licht niet haat.' Prachtige woorden, vind ik. Want het gaat er vaak niet bepaald zachtzinnig aan toe in het leven. Ziekte, tranen, vermoeidheid, onrust – u kent het misschien. En dan tóch terugkeren naar zachtheid, dat vraagt wel wat. Hoewel, misschien vraagt het alleen dit: onomstotelijke liefde, en het licht van God.

De Protestantse Kerk heeft als jaarthema 'Het goede leven'. Dat gaat niet over succes of geluk, maar juist hierom: dat het licht van God over het leven valt, ook als het tegenzit. Zoals Marinus van der Molen (pag. 39) ervoer: "We vallen in zijn hand." Of zoals Theanne Boer (pag. 49) zegt, die rust vond in haar kerk: "Hier stijg ik uit boven mijn eigen leven."

Marusja Aangeenbrug
hoofdredacteur *Petrus*

Petrus gaat live op 31 oktober! Mis het niet, dit eerste (online) Petrus-festival met veel inspiratie, muziek en stof tot nadenken.
» petrus.protestantsekerk.nl/festival.

Soms doet de kerk denken aan Petrus, die visser, vriend en volgeling van Jezus. Sterk als een rots en tegelijk zwak en feilbaar. Net zoals de mensen in de kerk: soms moedig, soms overmoedig, soms te voorzichtig. Meer weten? Kijk op petrus.protestantsekerk.nl. Meld u aan voor de e-mailnieuwsbrief via petrus.protestantsekerk.nl/nieuwsbrief.

44

Breng de Bijbel tot leven

50

Hup, de bezem erdoor

Marusja:

Syrië wás al verscheurd door oorlog en vernielingen, nu trekt het coronavirus ook nog zijn sporen. Armoede maakt veel mensen het leven zuur. De kerk helpt hen: om te overleven, maar ook om het vertrouwen in hun land weer terug te krijgen. Lees maar vanaf pagina 61.

Coverfoto: Niek Stam

24

Het Onze Vader geeft voetballer Jesse Buitenhuis rust

Verder in dit nummer:

- 17 Hoe de Haagse diaconie zich al eeuwen inzet tegen armoede
- 18 Ouderling voor het hele dorp
- 22 Pannenkoeken eten en snuffelen naar koopjes
- 28 Leo Bom kiest ervoor om mensen uit de schulden te helpen
- 29 Esther van Schie gaat mee naar de dokter
- 32 De kerk in of juist eruit?
- 34 Wandelen langs plekken van bezinning in Heiloo
- 41 Het mooiste lied van Patrick van der Linden
- 42 Petrus kookt met appels en peren
- 47 Nes Ammim: plek van hoop en verbinding
- 48 Geestelijk verzorger in coronatijd
- 54 Hoe soep eenzaamheid voorkomt
- 56 Maaltijd voor een prikkie in Haarlem
- 58 'Iedereen moet zich bij ons thuis kunnen voelen'
- 69 Sprinkhanen: een plaag van Egyptische propheties
- 72 7x nieuwe bestemming voor kerken

Deze kerkstoel staat voor wat u in de kerk ervaart: geloof, goede voornemens, vragen, twijfels. Hij kan in de kerk staan, maar ook in het bos, of in een winkelstraat. Waar staat úw stoel?

5 vragen

Petrus
& Hannah

Wat herken je in Petrus?

"Ik hoop dat ik een beetje van de overtuiging heb waarmee Petrus gelooft. Petrus zie ik soms twijfelen, dat herken ik ook."

Wat zou jij doen tijdens de storm op het meer?

"Vooral bang zijn! Knap dat Petrus op zo'n moeilijk moment zoveel vertrouwen heeft. Ik weet niet of mijn vertrouwen zo groot is."

Welke woorden van Jezus bieden jou hoop als het moeilijk is?

"In Matteüs 28 belooft Jezus: 'Ik ben met jullie, alle dagen.' Mijn favoriete bijbeltekst! Jezus is er altijd, wat er ook gebeurt."

Zou jij een visser van mensen kunnen zijn?

"Dat kan iedereen op zijn eigen manier zijn. In wat je doet, moeten mensen je geloof kunnen zien."

Wie is een rots in jouw leven?

"Mijn ouders. Ik kan altijd op hen terugvallen en zij begrijpen mij het beste."

Hannah Dekker (16) zit in 5 vwo. 's Zondags gaat ze naar De Brug, een protestantse wijkgemeente in Amersfoort. Op pagina 40 vertelt ze wanneer ze bewust ging geloven.

'Je kunt **geen passie vinden in jezelf kleiner voordoen** dan je bent, of genoeg nemen met een leven dat minder is dan waartoe je in staat bent.'

Nelson Mandela, Zuid-Afrikaanse advocaat, politicus en anti-apartheidsstrijder (1918-2013)

Visser & Visser

Twee vissers van mensen, de predikanten Paul Visser (Noorderkerk Amsterdam) en Rob Visser (Protestantse Gemeente Vuren), ontmoeten bekende Nederlanders. Ze gaan in gesprek over geloven, de kerk en de samenleving.

'Kiezen voor verandering, dat kan elke dag opnieuw'

Iedere dag biedt een nieuwe kans. Om goed voor de aarde te zorgen, om te vergeven, om mens te worden. Midden in de coronatijd voeren Visser & Visser een hoopvol gesprek met Mpho Tutu van Furth. “God nodigt ons uit tot een beter bestaan.”

Het heeft wat voeten in de aarde om het gesprek te beginnen. Vanwege corona ontmoeten Paul en Rob Visser Mpho Tutu alleen online, maar op het afgesproken tijdstip werkt niet alles meteen. Hier rommelt het geluid, daar ontbreekt het beeld. Als iedereen eindelijk op de juiste manier verbonden is, klinkt meteen de eerste vraag. Tutu parkeert die vriendelijk maar resoluut: “Kunnen we éérs beginnen met gebed?” En zo vouwen de drie de handen. Ze houdt het kort en is dan ineens heel praktisch: “Ondertussen zit ik te naaien. Ik vind het fijn om iets te doen te hebben.” Pas aan het einde van het gesprek laat ze zien wat ze heeft gemaakt: een mondmasker met Afrikaanse wax-print.

Spanning

Mpho Tutu, afkomstig uit Zuid-Afrika, woont sinds 2015 in Nederland. De dochter van de wereldwijd bekende bisschop Desmond Tutu is anglicaans priester, schrijver en spreker, vooral over thema's als vergeving, gelijkheid en zingeving. Tussen 1948 en 1990 was apartheid, het systeem van rassendiscriminatie, het officiële beleid in Zuid-Afrika. Tutu is dan ook wel wat gewend als het gaat om spanning in het dagelijks leven. “Verbaast het je hoe we hier in het Westen in paniek raakten door de coronacrisis?” vraagt Paul Visser zich af. “We zijn niet gewend om de controle kwijt te raken.”

'Kunnen we nog omdraaien? Het antwoord is: ja, dat kan nog steeds'

"We waren de illusie van controle kwijt", reageert ze. "De realiteit is dat we allemaal, waar ook ter wereld, leven met angst en onzekerheid. Er zijn natuurlijk verschillen: in Zuid-Afrika werden bewoners van sloppenwijken door de lockdown geconfronteerd met honger, in Nederland bood de overheid een sociaal vangnet. Maar in het Westen zijn we gewend geraakt om de onzekerheid van het bestaan te verbergen. Nu bleek: we kunnen niet alles controleren." Maar dat maakt je als mens nog niet machteloos. "Je kunt je afvragen: op welke gebieden heb ik wél invloed? Wat kan ik doen om ervoor te zorgen dat het leven behoorlijk is – niet alleen voor mij en de mensen om mij heen, maar voor alle mensen?"

Leraar

Ze hoopt dat de coronacrisis aanzet tot nadenken. "Er is paniek over de economie, maar de crisis confronteert ons met belangrijke vragen. Welke dingen hebben we écht nodig? Hoe komt het dat er in ons economische systeem mensen uitgebuit worden?" Datzelfde geldt voor het klimaat. "Al jaren krijgen we te horen:

we kunnen de CO₂-uitstoot niet zomaar drastisch verminderen. Maar door dit virus blijkt het ineens wél te kunnen. Natuurlijk is het niet ideaal om voortdurend mensen online te spreken, maar het laat wel zien dat er meer mogelijk is dan we dachten. We moeten het alleen willen." "Kunnen we zeggen dat corona ons ook een nieuwe kans biedt?" vraagt Rob Visser zich af. Mpho Tutu reageert: "We zijn geneigd het virus te zien als een vijand, maar laten we het zien als een leraar." Paul Visser preekte onlangs over Jesaja 1, waarin het gaat over een crisis: "Mensen kregen niet het advies om naar de tempel te gaan, maar om recht te doen en naar de armen te gaan. Het gaat er in een crisis niet alleen om of wij zélf voldoende medicijnen hebben, maar ook of wij oog hebben voor de mensen in nood." Tutu moet denken aan het jubeljaar, dat volgens Leviticus 25 eens in de vijftig jaar zou moeten plaatsvinden. "In zo'n jubeljaar mag het land niet worden bewerkt en worden schulden kwijtescholden. Het is bedoeld om de aarde te laten herstellen, om de samenleving te laten helen. Door het coronavirus leek het ineens op een jubeljaar. Mensen wilden naar hun

werk maar ze mochten niet, of er was geen werk. Het aantal vluchten verminderde drastisch, evenals het autoverkeer." Als we deze crisis aangrijpen als een kans op herstel – ze formuleert het voorzichtig – "zit er óók een zegen in voor de mensheid".

Betere keuze

In onzekere tijden klinkt soms snel de roep om te vertrouwen op God. Maar dat ontslaat niemand van zijn eigen verantwoordelijkheid, is de overtuiging van Tutu. Ze haalt een uitspraak aan van kerkvader Augustinus: "Bid alsof alles van God afhangt. Werk alsof alles van jou afhangt." Vertrouwen betekent geloven dat God zijn weg mét ons gaat, daar is Rob Visser van overtuigd. "Mensen vragen vaak: waar is God? Maar ik denk niet dat God ons redt van rampspoed. Hij lijdt met ons mee, en dat is onze troost." Wat er ook misgaat in de wereld of in ons eigen leven, "God geeft de mens altijd een keuze", benadrukt Mpho Tutu. "Hij wist de consequenties van onze daden niet uit. Wij hebben honger toegelaten, waardoor mensen wilde dieren gingen eten en gezinnen voor

hongerlonen werken. Het coronavirus, vervuilde lucht, plastic in de oceaan, vluchtelingenstromen, hongersnood, oorlog – het zijn allemaal gevolgen van keuzes die wij zelf maken. God draait niets terug, maar Hij geeft elke keer de keuze: kijk, dit is het moment waarop Ik wil dat je verandert, dat je een betere keuze maakt. En Hij zal dat weer doen, en weer, en weer, en weer. Kunnen we in de huidige situatie nog omdraaien en een andere kant uit gaan? Het antwoord is: ja, dat kunnen we nog steeds."

Verbondenheid

Het gesprek gaat ook kort over de politieke keuzes van Trump en de strijd die Nelson Mandela voerde tegen apartheid. Maar over welk onderwerp Mpho Tutu ook praat, haar visie past bij de Afrikaanse filosofie van Ubuntu (letterlijk: 'menschelijkheid'). Die houdt, heel kort gezegd, in dat een mens pas mens wordt door andere mensen – en dus niet, zoals in de gangbare westerse opvatting, een vrij, autonoom individu is. Onderlinge verbondenheid vormt de basis van wie we zijn als mens. En dat kan alleen maar leiden tot

'Ik realiseerde me dat ik ook niet wist hoe je moet vergeven'

Vanwege de coronamaatregelen vond het interview digitaal plaats.

Petrus verloot twee exemplaren van *Het boek van vergeving*. Loot tot uiterlijk 25 september mee via petrus.protestantsekerk.nl. Of schrijf naar: Redactie Petrus, postbus 8504, 3503 RM Utrecht. Alleen de winnaars ontvangen bericht.

WIN!

**Mpho Tutu
van Furth**

Mpho Tutu werd in 1963 geboren als dochter van de wereldwijd bekende Zuid-Afrikaanse bisschop en mensenrechtenactivist Desmond Tutu en zijn vrouw Leah. Ze is spreker, schrijver en anglicaans priester. Ze was onder andere oprichter en directeur van The Tutu Institute for Prayer and Pilgrimage en directeur van The Desmond & Leah Tutu Legacy Foundation, die streeft naar vrede en gerechtigheid. Ze schreef drie boeken:

Tutu, The Authorised Portrait (een biografie over haar vader), *Made For Goodness* (samen met haar vader) en *Het boek van vergeving* (eveneens samen met haar vader). In 2015 trad Tutu in het huwelijk met Marceline van Furth en vestigde ze zich in Nederland. Vanwege het huwelijk mag ze niet meer voorgaan in de Zuid-Afrikaanse Anglicaanse Kerk. Ze heeft twee kinderen uit een eerder huwelijk.

vriendelijkheid, zorg, delen, een leven in harmonie met de natuur en de medemens. Dit gedachtegoed heeft ook invloed op hoe ze denkt over vergeving en verzoening. Hier schreef ze *Het boek van vergeving* over, samen met haar vader. Hij speelde na de afschaffing van de apartheid een cruciale rol bij de verzoening in het land. Dit thema doet Rob Visser denken aan 2009, toen er in Apeldoorn tijdens Koninginnedag een aanslag plaatsvond. Zeven mensen lieten het leven, en de dader zelf ook. Als predikant liet hij in zijn kerk acht kaarsen branden, ook een voor de dader. Veel mensen waren daar boos over. Mpho Tutu vindt het “een mooie keuze”, want vergeving is “het handelsmerk van de kerk. Dat is deels waarvoor we op aarde zijn.” Maar ze begrijpt de boosheid ook. “Mensen met verdriet weten misschien wel dat ze geacht worden om te vergeven, maar ze zullen denken: ik kán het niet. De uitdaging is om te laten zien hoe je daar kunt komen: van dat punt van diep verdriet, ongelooflijke woede, immense pijn, naar een plek waar vergeving en

verzoening mogelijk zijn.”

“Ik denk dat het de missie van de kerk is om dat pad van vergeving te lopen”, zegt Rob Visser. Dat pad kan lang zijn, maar de eerste stap is de erkenning dat vergeving mogelijk is, volgens Tutu. “Die kaars voor de dader zegt: ja, vergeving is mogelijk, en God vergeeft. De taak van de kerk is niet om te zeggen dat je móét vergeven, maar om het aanbod te doen: we nodigen je uit om een weg te vinden.” Ze weet uit ervaring hoe moeilijk dit is. Na een roofoverval in haar eigen huis in 2012 vond ze het lichaam van haar huishoudster op de vloer in een plas bloed. Ze moest leren leven met verdriet en met immense woede. Nu stond ze zélf voor de uitdaging. “Ik had talloze malen geprekeet over vergeving, en ineens realiseerde ik me: ik weet ook niet hoe het moet.”

Vrijheid

In *Het boek van vergeving* omschreef ze met haar vader vier stappen op het ‘pad van vergeving’. “Het is enorm belangrijk om mensen perspectief te bieden.” Voor Rob Visser is daarbij het besef

cruciaal dat God liefde heeft voor alle mensen. “Omdat Hij van ons houdt, worden wij opgeroepen ook van anderen te houden en voor zijn schepping te zorgen.” “Je kunt je hele leven gevangen blijven in gevoelens van haat en woede”, realiseert Paul Visser zich. “Jezus roept ons niet zomaar op om te vergeven. Verzoening is onlosmakelijk verbonden met erkenning van schuld. Als je je woede en je angst echter leert loslaten, geeft het je ook vrijheid.”

Maar hoe belangrijk vergeving ook is, het blijft een oproep, onderstreept Mpho Tutu. “God heeft ons een vrije wil gegeven. Sterker nog: Hij geeft ons liever de vrije wil om te kiezen voor het kwade dan ons te dwingen om het goede te doen. De oproep om te vergeven klinkt soms misschien als een opdracht, maar Hij zegt eerder: ‘Ik nodig je uit tot een betere manier van leven, tot een beter bestaan.’ God dwingt ons tot niets.” 🐦

Paul Visser

Geboren: 24 januari 1959, Epe.
Gemeenten: Aalburg, Harderwijk, Bergambacht, Den Haag, Amsterdam, vanaf 6 september Rotterdam-Zuid (Maranathakerk).

Rob Visser

Geboren: 17 december 1951, Den Haag.
Gemeenten: Deil/Enspijk, Holten, Apeldoorn, Amsterdam (stadsdominee, predikant De Binnenwaai, IJburg).
Emeritaat: januari 2018, sinds februari predikant in Vuren.

Soms kom je op onverwachte plaatsen geloof, hoop en liefde tegen. Tips? Mail naar petrus@protestantsekerk.nl.

Psalmen 150 in 150 dagen

Tijdens het Festival Oude Muziek in Utrecht in 2017 werden in twee dagen tijd alle 150 psalmen uitgevoerd. Het Nederlands Kamerkoor, The Tallis Scholars, Det Norske Solistkor en The Choir of Trinity Wall Street startten op 1 mei met het online uitzenden van de opnames om de stilte te vullen toen er door de coronacrisis niet gezongen kon worden voor een livepubliek. Tot half september kunt u elke dag een psalm beluisteren.

» nederlandskamerkoor.nl

Boek Het grote kinderspel

Tijdens de Tweede Wereldoorlog hield de verzetsgroep NV (Naamloze Vennootschap) zo'n 250 Joodse kinderen verborgen in een gereformeerde enclave in Limburg en in Overijssel. De indrukwekkende gebeurtenissen staan centraal in het boek *Het grote kinderspel* van historicus Bert Jan Flim. De familie Flim beheerde in de Tweede Wereldoorlog een landhuis in de bossen van Nijverdal, waar verzetsheld Jaap Musch met een deel van de kinderen onderdook. Ed van Thijn, die later furore maakte als politicus, was een van die kinderen. In 1981 werd de hele groep geëerd door Yad Vashem. Pas toen begon de vader van Bert Jan te praten over de gebeurtenissen.

Conferentie Lente in de kerk

Leeglopende kerken en een afnemende interesse in het christelijk geloof: de Rotterdamse predikant René van Loon gelooft niet dat dat het hele verhaal is. Hij zocht in de afgelopen jaren de lente op in kerken. Hij zag bloesem in oude gevestigde kerken, bloei in talloze internationale gemeenschappen en groei van nieuwe kerkplanten en schreef daar een boek over. De conferentie die daar afgelopen voorjaar over gehouden zou worden, staat nu gepland op 26 september 2020. Lente in de herfst dus! Met inspirerende sprekers, muziek en workshops.

» lenteindekerk.nl

Win!

Petrus verloot drie exemplaren van het boek *Lente in de kerk*. Doe tot uiterlijk 25 september mee via petrus.protestantsekerk.nl. Of: redactie *Petrus*, postbus 8504, 3503 RM Utrecht. Alleen de winnaars ontvangen bericht.

Natuurwerkdag Naar buiten!

Op 7 november is het Landelijke Natuurwerkdag. Dan geven een paar duizend vrijwilligers het landschap in hun buurt een onderhoudsbeurt. Jong en oud kan meewerken aan het behoud en herstel van natuur en landschap. Afhankelijk van de streek en de locatie zijn er verschillende werkzaamheden. De meeste activiteiten bestaan uit kleinschalig onderhoudswerk: snoeien, zagen, hooien, schoonmaken van poelen en paden, knotten van wilgen, snoeien van fruitbomen, maken van takkenrillen en verwijderen van riet. Ook kinderen zijn zeer welkom op de Natuurwerkdag, op verschillende locaties worden speciale kinderactiviteiten georganiseerd.

Foto: A Rocha

» natuurwerkdag.nl

Bijbel in muziek In liefde bloeiende

Een poëtische ontdekkingsstocht door de Bijbel, dat is de voorstelling 'In liefde bloeiende'. Met koormuziek, gospel, praise, rock en nederpop reist u van Genesis tot Openbaring. "De Bijbel muzikaal verhaald", volgens makers Peter van Dijk en Maarten Wassink (The Choir Company). Aan de muziek voegen zij prachtige beelden en woorden toe, over vreugde en lijden, over liefde die bloedt en bloeit.

Petrus-lezers kunnen gratis en coronaproof online kijken en luisteren naar de voorstelling, en – zodra het weer kan – kaartjes kopen voor een live-uitvoering.

» inliefdebloeiende.nl

Lang verhaal kort Bijbel in 100 minuten

De Bijbel luchtig en scherp samengevat, door de ogen van een leek. Dat is kort samengevat *Lang Verhaal Kort*, de onconventionele maar succesvolle solovoorstelling van Remco Veldhuis, de helft van het cabaretduo Veldhuis & Kemper. Eerder toerde hij hiermee langs 120 theaters, nu is er een speciaal programma voor kerken, met een gesprek met Veldhuis en opnames die KRO-NCRV heeft gemaakt. Dit kan live in het kerkgebouw (binnen de RIVM-richtlijnen) of online (met maximaal 500 deelnemers).

» 66boeken100minuten@gmail.com,
tel. 020 - 6231555 (Hekwerk Theater)

Cursus Stil zijn kun je leren

Corona heeft veel mensen stilgezet, toch zijn echte aandacht en echte stilte soms nog moeilijk te vinden. En als u de stilte ingaat, is het misschien nog steeds heel onstuimig, maar dan van binnen. Misschien denkt u: stilte is niks voor mij. Maar stilte is voor iedereen. Je moet de stilte alleen wel leren kennen en ermee oefenen. Predikant Jos Douma ontwikkelde de onlinecursus 'Stil mijn ziel, wees stil'. Daarmee maakt u op een verdiepende en praktische manier kennis met thema's als stilte, ziel, de binnenkamer, meditatie, contemplatie, biddend bijbellezen, het Jezusgebed en het stiltegebed.

» levenindekerk.nl/petrus

‘En voor de derde maal vroeg hij hem:
‘Simon, zoon van Johannes, houd je van me?’
Petrus werd verdrietig omdat hij voor de derde
keer vroeg of hij van hem hield. Hij zei:
‘Heer, u weet alles, u weet toch dat ik van
u houd.’ Jezus zei: ‘Weid mijn schapen.’

Johannes 21:17, Nieuwe Bijbelvertaling

‘Het goede leven’ is het nieuwe jaarthema van de Protestantse Kerk. Maar wat is dat eigenlijk? Kent u de uitspraak: ‘Je leeft maar één keer’? Die kunt u lezen als ‘lang leve de lol’, maar ook als oproep om de juiste keuzes te maken. Dat inzicht kan ook verlamrend werken: als elke keuze telt, lijkt het misschien veiliger om niet te kiezen.

Petrus kiest met verve, en dat pakt niet altijd goed uit. In het gesprek met Jezus krijgt hij een nieuwe kans. Drie keer moet hij zijn liefde bevestigen, net zo vaak als hij Jezus eerder had verloochend. Geen impulsieve acties deze keer, maar een weloverwogen keuze: voor deze man heb ik alles over.

1

Petrus wordt verdrietig omdat Jezus steeds doorvraagt. Waarom doet Jezus dat tóch?

2

Welke keuze zou u graag rechtzetten?

3

Wat is uw belangrijkste drijfveer in het leven?

Elke dag een tekst

In de podcast *Dagvers* van het Nederlands Bijbelgenootschap hoort u elke dag een bijbeltekst met een korte toelichting, en een vraag of opdracht. Zo komt de Bijbel echt dichtbij!

» debijbel.nl/dagvers

‘De doop is een zichtbaar teken.
God belooft dat Hij haar Vader wil zijn.
Hoe klein ze ook is, ze hoort bij zijn gemeente.’

Arnoud en Annemarie Rozendal lieten hun
dochter Aimée dopen in de Marekerk in Leiden.

"Geeft luisteren
vaak niet
het mooiste
antwoord?"

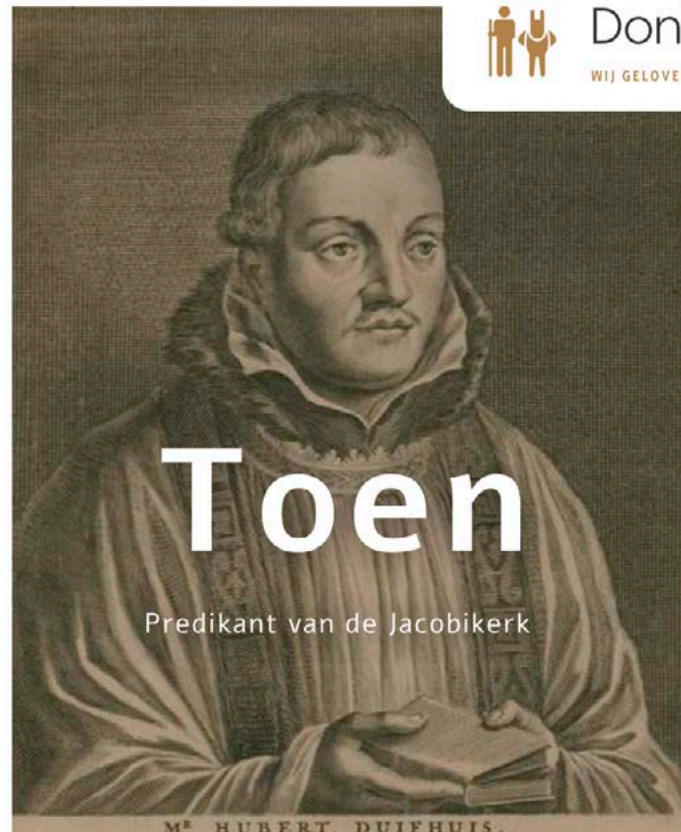
Je komt als geroepen.

Ben jij goed in je vak en sta je open voor de visie van anderen? Kom dan eens praten bij de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland. Wij zijn een organisatie waar jouw talenten en persoonlijke kwaliteiten optimaal tot hun recht komen. Of dat nu is in Relatiebeheer, Finance, HR of Communicatie. Wil jij net als wij van betekenis zijn voor de kerk? Je komt als geroepen. Kijk voor meer informatie en vacatures op werkvoordekerk.nl

**Protestantse
Kerk**

Vindplaats van
geloof, hoop en liefde

Predikant van de Jacobikerk

Mr HUBERT DUIFHUIS

Donkey Mobile
WIJ GLOVEN IN DE TOEKOMST VAN DE KERK

Predikant van de Jacobikerk

Ga snel naar www.donkeymobile.app/pkn

Brood voor zedelijke gezinnen

Van het voormalige weeshuis tot de tientallen 'armenwoningen': in Den Haag herinneren veel gebouwen aan de eeuwenlange inzet van de protestantse diaconie.

Pestepidemieën, oorlogen, branden ... In de zestiende en zeventiende eeuw is het bestaan voor veel Hagenaars onzeker, en om de hoek wacht armoede. Daarom is de armenzorg voor de hervormde gemeente in Den Haag een belangrijke taak. Vanaf 1660 vangt de diaconie in het Oude Vrouwen- en Kinderhuis honderden oude mensen en weeskinderen op. Daarnaast delen diakenen turf, brood en kleding uit – allereerst aan de 'eigen' hervormde leden, maar vaak ook aan anderen.

Eigen bakkerij

In de negentiende eeuw breidt Den Haag zich uit buiten de singels. De hervormde diaconie levert een opmerkelijke bijdrage aan de nieuwbouw. Vanaf 1840 worden er onder andere 132 armenwoningen gebouwd, drie diaconiescholen, een nieuw Oude Mannen- en Vrouwenhuis en een nieuw weeshuis. Ook start de diaconie een eigen bakkerij. Het rogge- en tarwebrood wordt niet 'zomaar' uitgedeeld: diakenen controleren streng of het gezin wel elke zondag in de kerk zit, of de kinderen naar de hervormde school gaan en of het gezin 'zedelijk' is.

Voedselbank

De bakkerij blijft tot 1961 in gebruik, als laatste diaconale bakkerij van Nederland. Tegenwoordig opent hier elke donderdagochtend de Lukaskerk haar deuren als uitgiftepunt voor de Voedselbank. Zo biedt de kerk ook nu brood aan wie dat nodig heeft.

Vanaf de Lukaskerk kunt u een bijzondere wandeling maken langs plekken die een rol hebben gespeeld in de Haagse armenzorg.

» protestantsekerkdenhaag.nl/armenzorgwandeling

Win!

Petrus verloot een exemplaar van het overzichtswerk *Diaconie. Vijf eeuwen armenzorg in Den Haag*, geschreven door Jurjen Vis. Meedoen kan tot en met 25 september via petrus.protestantsekerk.nl/win. Of schrijf naar: redactie *Petrus*, postbus 8504, 3503 RM Utrecht. Alleen de winnaar ontvangt bericht.

Kerk & historie

1572

Haagse protestanten vormen hervormde gemeente

1660

Opening Oude Vrouwen- en Kinderhuis

1840

Bouw van 120 armenhuisjes in het wijkje Om en Bij (uitgebreid tot 132 in 1882)

1854

Opening Oude Mannen- en Vrouwenhuis

1855

Opening diaconale bakkerij

1867

Opening weeshuis Hooftskade

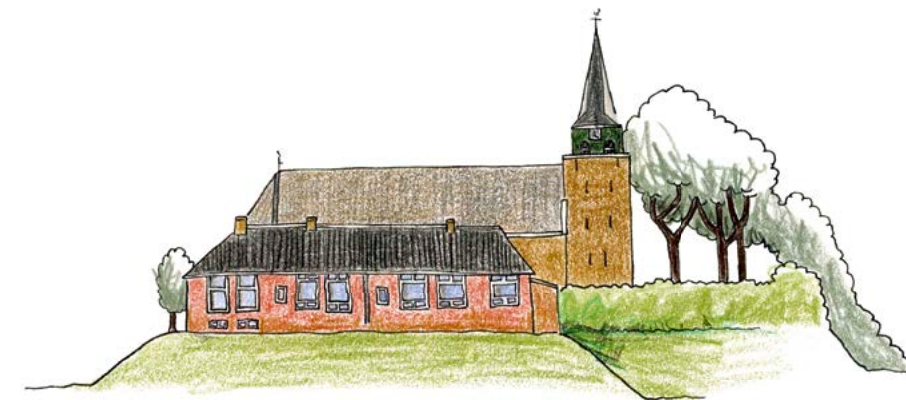

1984

Ingebruikname Lukaskerk

Steunpilaar

In elke kerk zijn ze er: de mensen zonder wie de gemeente niet lijkt te draaien. De vrijwilliger die in duizend-en-een commissies zit bijvoorbeeld, de organist die wekelijks de sterren van de hemel speelt, de koster die het gebouw op z'n duimpje kent. In deze rubriek staan zij centraal.

Ouderling voor kerk én dorp

Een luisterend oor, een aangestoken kaars, een speciaal uitgezocht gebed ... Voor ouderling Sjoukje de Boer van de Protestantse Gemeente Achlum-Hitzum is de kerk een plek om lief én leed te delen. Oók met niet-kerkelijke dorpsgenoten.

Hoewel het schilderachtige kerkje op de terp in Achlum er deze vrijdagmiddag sereen bij staat, wordt er binnen hard gewerkt. Hele delen van de kerk – banken, preekstoel, wand – worden weggehaald. “Er zit een beestje in de lambrisering”, legt Sjoukje de Boer (75) uit. “Ze zijn hier nog wel zeven weken bezig.” Ze opent de deur van de kerkenraadskamer, die onaantast is gebleven. “Zullen we hier maar gaan zitten?” vraagt ze aarzelend. “Het is wel een beetje koud

misschien. We kunnen straks nog wel even bij mij thuis koffiedrinken.”

Mooi werk

De ramen van de kerkenraadskamer bieden uitzicht op de begraafplaats rondom de kerk, een vertrouwd gezicht voor De Boer. Ze doet al 24 jaar de administratie voor de begraafplaats. “Mijn man en ik voelen ons heel betrokken bij het kerkhof, we weten precies wie waar ligt”, gebaart ze naar buiten. “Mijn man is veertig

jaar bode (uitvaartleider, red.) geweest in de zes dorpen hier, naast zijn werk op onze boerderij. Als hij gebeld werd, ging ik met hem mee. We legden dan samen de overledene af.” De telefoontjes kwamen soms twee maanden niet, soms drie keer vlak achter elkaar. Ook 's nachts. “Als het kon ging ik op de fiets, dan kon ik na de verzorging weer terug terwijl mijn man de rest van de zaken regelde.” Ze vond het mooi werk. “Ik had eigenlijk graag verpleegster willen

worden, maar daar is het nooit van gekomen. Op deze manier kon ik toch mensen verzorgen.”
Toen hun zoon in 1992 overleed door een auto-ongeluk – hij was 17 – vroeg haar man zich af of hij niet beter kon stoppen met het werk. “Toen zei ik: ‘Ga door, want je weet nu helemaal wat mensen doormaken.’”

Voeteneind

Sjoukje de Boer gaat al naar de hervormde kerk in Achlum

‘Door het verlies van onze zoon kan ik verdriet goed aanvoelen’

sinds ze trouwde, nu 56 jaar geleden. “Ik voelde me er direct thuis. Mijn ouders spraken vroeger thuis bijna niet over het geloof, maar als klein meisje was ik ’s avonds vaak aan het bidden en zingen. Dan ervoer ik rust, want de situatie thuis was niet altijd fijn. Toen ik trouwde, ben ik gedoopt en heb ik samen met mijn man belijdenis gedaan.”

Na een aantal jaar – haar drie kinderen waren al geboren – werd ze gevraagd als secretaris van de Provinciale Hervormde Vrouwen Groep. “Dat vond ik prachtig werk, ik kreeg opeens contacten in heel Friesland. Ik ben blij dat ik dat heb gedaan, anders was ik daar op de boerderij maar aan het voeteneind blijven zitten.” Ze glimlacht. “Ken je die uitdrukking niet? Dan had ik op een eilandje gezeten, bedoel ik.”

De juiste woorden

Ook nu nog heeft de kerk voor De Boer een belangrijke sociale functie. “Als ouderling leg ik veel huisbezoekjes af en luister ik naar het verhaal van mensen. Door het verlies van onze zoon kan ik verdriet om verlies goed aanvoelen. Al heb ik natuurlijk geen oplossing voor de moeiten en zorgen die er zijn.” Ze bereidt de huisbezoeken goed voor. “Ik probeer een stukje uit een dagboek te vinden dat bij die persoon past, en ik zoek er een gebed bij dat ik op een kaart schrijf. Soms vertaal ik het naar het

Fries. Ik vraag altijd wel of mensen dat op prijs stellen, maar dat is eigenlijk altijd zo.” Ook gebed hoort bij de voorbereiding. “Voor ik naar iemand toe ga, bid ik of God me kracht wil geven en of ik de juiste woorden mag vinden. Of juist de wijsheid om te zwijgen, natuurlijk ...” Naast ouderling is Sjoukje de Boer ook presidente van de Hervormde Vrouwen Groep. “We vinden veel herkenning bij elkaar: vijf anderen hebben ook een kind verloren, en zes van de dertien vrouwen zijn weduwe. Ze zijn niet allemaal kerkelijk: ik vind het belangrijk dat de vrouwengroep voor iedereen openstaat. Al starten we wel altijd met een bijbelse inleiding.”

Nieuwe kansen

De kerkgang in Achlum en het nabijgelegen dorp Hitzum is de afgelopen twee, drie jaar erg teruggelopen, vertelt de ouderling. Op een normale zondag zitten er nu zo’n dertig tot vijftig mensen in de kerk. “Daarom werken we nu meer samen met onze gemeente Arum-Kimswerd. Een paar weken geleden hebben we nog een gezamenlijk Inspiratie- en Ontmoetingsweekend georganiseerd, met workshops, een viering en een theatervoorstelling. En met een filmavond voor de jeugd.” Op zondag zijn er meestal geen kinderen in de kerkdienst – tot haar spijt. “Gelukkig is er wel een

enthousiaste jeugdouderling. Die heeft met een paar anderen de Kinderkerk 2.0 opgericht: elke zes weken op zondagmiddag samen liedjes zingen, verhalen horen en knutselen. De kinderen van de school in het dorp worden daarvoor uitgenodigd en de ouders mogen ook komen. Dat loopt heel goed.” Er zijn nog meer nieuwe kansen. De Boer pakt een van de liturgieën op die ze heeft meegenomen. “Op de laatste zondag van het kerkelijk jaar worden ook mensen van buiten de kerk uitgenodigd van wie

een naaste is overleden. We gaan dan als ouderlingen van tevoren met een brief langs.” Dat wordt meestal positief ontvangen. “Ook een mevrouw die niet wilde komen, wilde uiteindelijk toch graag dat er een kaars voor haar broer werd aangestoken. We hebben haar later nog de kaars en de herdenkingssteen gebracht. Mensen vinden het mooi dat iemands naam genoemd wordt, denk ik.”

Als ze even later voorop gaat naar haar auto – op weg naar de koffie – wijst Sjoukje de Boer nog even

‘De vrouwengroep staat voor iedereen open’

naar het kerkhof. “Waar die bloemen staan, daar ligt onze zoon.” Morgen gaat haar man weer aan de slag op de begraafplaats: hij doet samen met andere vrijwilligers het onderhoud. Daarna maken ze samen de kerk schoon, zoals elke zaterdag. Met een glimlach: “We zijn helemaal vergroeid met de kerk.”

Dit is de laatste aflevering van de rubriek Steunpilaar.

Tafelen

Een kopje koffie na de dienst, een kerkenraadsvergadering, een maaltijd voor de buurt, catechisatie met tieners ... Wat gebeurt er aan al die tafels in kerken in heel Nederland?

Een pannenkoek van de kerk

Uniek in de Javastraat in Amsterdam en de afgelopen maanden zeer gemist: de maandelijkse rommelmarkt van de Elthetokerk. De laatste is vanwege de coronamaatregelen alweer een hele tijd geleden. Anneke Oosterhuis (70) is diaken en werkt hier al jarenlang als vrijwilliger. "Het is echt een markt van de buurt, heel divers. Iedereen voelt zich hier welkom." Binnen in de kerk staan kraampjes die verhuurd zijn aan standhouders. Buiten presenteren gemeenteleden hun koopwaar, de opbrengst gaat naar de diaconie.

Al ruim voordat de markt geopend wordt, staan de bezoekers in de rij voor de beste koopjes – en natuurlijk ook om even bij te praten. Anneke: "Deze markt is een laagdrempelige ontmoetingsplek met lokale verkopers en livemuziek uit Mokum." Lachend: "Er komen hier echte Amsterdamse klassiekers voorbij en er wordt nog weleens meegezongen." Tijdens de markt is de keuken haar domein. Ze serveert koffie, maar liefst vier soorten versgebakken cake, een lunch met verse soep, en natuurlijk pannenkoeken.

'Je neemt eerder een kijkje bij de markt dan bij een dienst'

Het eetlokaal is tegelijk een diaconaal buurtcentrum. "Hier komt iedereen", vertelt Anneke. "We koken halal en proberen zo toegankelijk mogelijk te zijn. Het gaat om verbinding tussen allerlei mensen. Mijn motto is: kom langs en leer elkaar kennen. Dit werk maakt mijn blik en mijn hart ruimer."

"De markt is vaak de eerste ontmoeting met de kerk. Eenzame mensen komen niet zo gemakkelijk naar een koffieochtend of een dienst. Een kijkje nemen bij een drukbezochte markt is een veel kleinere stap. Zodra ze de plek en het gebouw kennen, komen mensen sneller langs om te praten. We hebben allemaal behoefte aan verbinding, dat is waar het hier om gaat." Ze glimlacht: "En natuurlijk wil iedereen een lekkere pannenkoek, wie kan dat weerstaan?" 🍌

Onze Vader

Het gebed dat Jezus ons leerde, is wereldwijd bekend. Maar bent u zich ervan bewust wát u bidt? In elke *Petrus* vertelt iemand welke vijf regels uit het Onze Vader hem of haar raken.

“Rond mijn twintigste worstelde ik erg met het geloof. Voordat ik ging slapen, zong ik dan weleens zachtjes het Onze Vader”, vertelt semi-profvoetballer en leerkracht Jesse Buitenhuis (23) uit Nijkerk. “Het gaf me rust als ik dit zong.
Dan dacht ik: God is er tóch.”

Onze Vader, die in de hemelen zijt
uw naam worde geheiligd
uw Koninkrijk kome
uw wil geschiede
gelijk in de hemel also ook op de aarde
*Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren
En leid ons niet in verzoeking
maar verlos ons van de boze*
Want van U is het Koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
tot in eeuwigheid
Amen

Geef ons heden ons dagelijks brood

“Voor mij gaat deze bede vooral over dankbaar zijn. Niet jaloers zijn op anderen, maar tevreden. Thuis baden we altijd een kort gebed voor het eten. Op een gegeven moment is dat eruit gegaan. Nu houden we een moment stilte voor de maaltijd. Ik dank dan voor mijn eten en vraag of God het wil zegenen. Maar als ik met niet-gelovige vrienden in een restaurant zit, vind ik dat lastig. Ik zou willen dat ik dan om stilte zou durven vragen, maar ik doe dat niet. Best gek, want op een startzondag in de kerk heb ik weleens een praatje gehouden over christelijke voetballers die uitkomen voor hun geloof. Ik zei tegen de jongeren dat zij dat ook zouden moeten doen. Maar zelf vind ik het moeilijk.

Ik geloof dat ik alles wat ik krijg, aan God te danken heb. Ik denk wel dat je er zelf bij betrokken bent. Als Memphis Depay, een gelovige voetballer, zegt: ‘God gaat mij naar Barcelona brengen’, dan denk ik: voetballen voor Barcelona, dat willen we allemaal wel. Je moet er wel wat voor doen.”

En vergeef ons onze schulden

“Iedereen weet hoe lastig het is om te vergeven, en we vinden het vaak fijn als het niet hoeft. Toch vragen we dit van God. Het mooie van Hem is: Hij vergeeft, wat we ook hebben gedaan. Maar deze bede geeft onszelf meteen ook een opdracht: wij moeten mensen vergeven die ons pijn hebben gedaan. »

Ik doe weleens dingen waarvan ik later denk: dit is niet wat God van mij verwachtte. Dan voel ik me schuldig. In een preek ging het er een keer over dat God wil vergeven. Ik worstelde daar juist mee, en na die woorden voelde ik echt opluchting.

Als je netjes leeft en je geeft ieder het zijne, heb je dan ook vergeving van schulden nodig? Een moeilijke vraag. Komen mensen die niet geloven in de hemel? Mijn vriendin, die zelf niet gelovig is, heeft me dat weleens gevraagd. Ik heb daar geen antwoord op. Ik merk wel dat ik juist met haar diepe gesprekken heb over het geloof. Ik vind het mooi als mensen geloven in bekering, dat dat nodig is. Zelf heb ik dat niet zo. Heel veel mensen zijn niet met het geloof opgevoed. Hoe moeten die de weg naar God vinden? In mijn klas hebben de meeste kinderen geen idee wat geloof in God is. Ik hoop dat zij ook in de hemel mogen komen. Of je nu wel of niet gelooft, God vindt het volgens mij vooral belangrijk dat je een goed mens bent, geliefd bij anderen. Sinds ik vlogs maak voor het YouTube-kanaal van de Kruiskerk word ik vaker aangesproken op mijn geloof. Ik voetbal op vrij hoog niveau bij Sparta Nijkerk. Mensen combineren dat niet meteen met geloven en naar de kerk gaan.”

*‘Ik ben nu actiever
in de kerk, en meer
betrokken’*

Jesse Buitenhuis (23) is vier dagen per week semi-profvoetballer bij zaterdagclub Sparta Nijkerk, waar hij aanvaller is in het eerste team. Onlangs studeerde hij af aan de pabo op de Marnix Academie in Utrecht. Hij staat als leerkracht voor groep 8 van een christelijke basisschool in Nijkerk. Jesse leeft sinds zijn geboorte mee met de Kruiskerk-gemeente van de protestantse kerk in Nijkerk. Hij maakt onder andere vlogs over de gemeente, die tijdens kerkdiensten getoond worden. Benieuwd? Kijk op het YouTube-kanaal Kruiskerk Nijkerk.

Gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren

“Waarom vergeven we elkaar niet gewoon, waarom gaan we hier zo lang over door? Dat denk ik weleens als ik ruzie maak met mijn vriendin. Voor mij is vergeven makkelijker geworden omdat ik zelf ook graag vergeving van God wil ontvangen.

Wanneer je onrechtvaardig behandeld wordt, mag je volgens mij wel zeggen waar het op staat. Als je in het voetbal iets wilt bereiken moet je niet over je heen laten lopen.”

En leid ons niet in verzoeking

“Als mijn broers en ik vroeger tijdens het bijbellezen na het eten zaten te klieren, zei mijn moeder altijd: ‘Je weet waarom je dat doet hè. Dat is de duivel. Laat die verzoeking niet toe!’ Dat ben ik niet meer vergeten. Dat boze, dat zit in je, en dat kan eruit komen. Noemt de Bijbel dat ‘de oude en de nieuwe mens’? Ja, daar identificeer ik me wel mee. Dat je gedachten hebt waarvan je later denkt: ik heb er spijt van. Ik ben nu actiever in de kerk dan vroeger. Dat zorgt dat ik ook meer

betrokken ben. Je schuift de kerk minder makkelijk van je af – je blijft bijvoorbeeld niet zondagsmorgens in bed liggen. Ik wil er graag bij zijn omdat ik zelf ook iets doe.”

Maar verlos ons van de boze

“Ik denk hier meer aan ‘verkeerde dingen’ dan aan iets concreets. De Bijbel spreekt er wel concreet over inderdaad, over de duivel die rondgaat als een brullende leeuw. Er gebeuren ook veel slechte dingen in de wereld. Aanslagen, dat coronavirus ... Sommige mensen zeggen dat ze het daarom lastig vinden om te geloven. Ik denk dan eerder: er moet buiten God gewoon iets slechts zijn wat dit veroorzaakt. Dat is dan die brullende leeuw, ja.

Een poosje geleden overleed mijn oma. Dan kun je ook denken: waarom moest dit gebeuren? Maar ik ging in diezelfde week mee met een kamp van de kerk. Ik moest huilen. Een van mijn vrienden vertelde me toen iets over dingen die hem ook verdrietig maakten. Daardoor zijn we dichter bij elkaar gekomen. Ik denk heel vaak terug aan dat moment met die vriend. De dood is iets slechts, maar het is wel mooi dat God er ook goede dingen uit kan geven.” 🐾

*‘Dat boze,
dat zit in je,
en dat kan
eruit komen’*

De keuze van Leo Bom

Toen Jezus hem riep, liet Petrus zijn netten meteen liggen. Welke keuzes maken gelovigen van nu in hun dagelijks leven? Met de laatste zin van Psalm 17 als inspiratie – ‘Laat mij, recht gedaan, uw gelaat aanschouwen’ – kiest Leo Bom (63) uit Woerden ervoor om mensen met schulden bij te staan als ‘maatje’

Samen met anderen heeft u in Woerden een afdeling van SchuldHulpMaatje opgericht. Waarom?

“De tijd was rijp. Soms hadden we als diaconie van de hervormde gemeente geen echte oplossing voor mensen met schulden.

Zij gingen van het ene financiële gat naar het andere. Als diakenen voelden we ons onbekwaam. Het onderwerp schuldhelpverlening stond ook op de agenda van de Raad van Kerken en de burgerlijke gemeente. We wilden iets dóén. SchuldHulpMaatje Nederland hielp ons op weg, met onder meer een bruikbaar handboek.”

‘Met weinig van jezelf kun je veel betekenen voor anderen’

Hoe helpt u mensen hiermee?

“Volgens een joodse uitleg van Psalm 17 moeten we gerechtigheid hebben gedaan om Gods gelaat te kunnen aanschouwen. Schuldhelpverlening raakt aan iets diepers. Mensen zijn hun vrijheid kwijt. Ze zitten in de

klem. Elke dag moeten ze kijken hoe ze weer een dag verder komen. Dat maakt hen klein. Door mensen uit de schulden te helpen, help je hen om tot hun bestemming te komen.”

Wat betekent dit voor uw dagelijks leven?

“Als diaken had ik al eerder te maken met individuele hulpverlening. Dat betekent: optrekken met iemand, in alle stilte en vertrouwen, en als het goed gaat deze persoon weer loslaten. Ik denk dat we het effect van de coronacrisis gaan merken. We zullen het druk krijgen.”

Wat levert het u op?

“Veel inspiratie en voldoening. Met weinig van jezelf kun je veel betekenen voor anderen.”

Heeft u tips?

“Er zijn zoveel stichtingen, verenigingen en fondsen die iets goeds willen doen voor anderen. Zoek elkaar op. Samen kun je veel meer.” 🌱

Schulden: nog steeds taboe?

Schulden vormen vaak nog een taboe, ook in de kerk. Dit najaar start ‘Taboedoorbrekers’, een campagne van SchuldHulpMaatje, met ondersteuning van onder andere Kerk in Actie. Het doel is dat kerkleden in gesprek gaan over geldzorgen en schulden binnen hun gemeente.

» samenhartvoormensen.nl

Pionieren met migranten Eerste hulp

De dokter wil haar afleiden. “Ik ga een beetje aan je arm zitten”, sust hij. Dat is wel een erg lieve manier om te zeggen dat hij die arm gaat zetten, bedenk ik, ondertussen gruwelend van de bijna loodrechte hoek die de botten maken.

“Maar je mama is bij je”, probeert hij haar gerust te stellen. “Nou, ik ben haar mama niet”, zeg ik. “Zo,” vraagt de dokter aan z’n patiënte, “wat is ze dan van jou?” Ze aarzelt even. “Ze is, ze is ... Ze is mijn dominee!” Ze heeft gelijk, want inderdaad is zij een van mijn jongste – en meest onbesuisde – gemeenteleden.

Bij dit antwoord kijken de dokter en zijn assistenten ons uitermate schaapachtig aan. Dat horen ze zeker niet zo vaak, dat je je dominee meeneemt als je een arm breekt. “Dat is ...”, roept ze ter verduidelijking, “... een soort familie.”

Of dat echt verduidelijkend is voor het gipsteam is nog maar de vraag. Maar ik vind het wel een aardige definitie. Want zo kun je dat best zien. Familie. Zusters in Christus. De een rijdt op

een oxboard een parkeergarage in en schat de helling verkeerd in. De ander komt als geroepen en levert haar af bij de spoedeisende hulp.

*‘Ze is mijn dominee ...
Dat is een soort familie’*

Verlegen is ze intussen niet. Want terwijl we urenlang op het gips en de operatieafpraak zitten te wachten, bespreken we uitgebreid het leven, ook al zitten er andere mensen bij. Het gaat over engelen en of je echt met God kunt praten. En trouwens ook over lievelingstruien, haarsoorten, make-up en de liefde.

Als we eindelijk weg mogen, zegt ze tevreden: “De pijn was niet fijn, maar het was wel heel gezellig.” Het is waar, maar ik eindig toch maar met een duidelijke vermaning over het gebruik van oxboards – om nóg zo’n avondje gezelligheidspastoraat in de toekomst te voorkomen. 🦋

Esther

Zou Petrus zich ook een pionier hebben gevoeld toen hij tijdens zijn zendingsreizen in aanraking kwam met nieuwe mensen en nieuwe culturen? Esther van Schie voelt zich dat in elk geval wel. Ze is predikant voor het landelijk werk onder migranten, zie geloofsinburgering.nl. Ook is ze voorganger van een jonge, internationale gemeenschap in Gouda.

Meer weten over pionieren? Kijk op lerenpionieren.nl.

Als er geen vreugde meer is
als de liefde ontbreekt
en het ongeloof groeit met de dag:
moge uw Koninkrijk dan komen.

In ons hart
in onze handen, in onze ogen:
moge uw Koninkrijk komen.
Vlug.

Twee verzen uit een litanie uit Tsjechië. Een litanie is een gebed dat bestaat uit een reeks aanroepingen om God te smeken om genade, een geschenk of genezing.

Vredesweek

Moge uw Koninkrijk komen. Die bede geldt ook voor mensen die te maken hebben met racisme of discriminatie. Tijdens de Vredesweek (19 - 27 september) staan Kerk in Actie en Pax stil bij het omgaan met verschillen. Geef op zondag 27 september tijdens de collecte of maak een gift over op NL 89 ABNA 0457 457 457 t.n.v. Kerk in Actie in Utrecht o.v.v. Vredesweek

» vredesweek.nl

De kerk in of uit

Kerkgangers komen en gaan. Wat beweegt mensen om zich aan te sluiten bij een protestantse gemeente of juist bewust afscheid te nemen?

Erin 'Het geeft mijn leven inhoud en houvast'

“Ik ben gedoopt en zat op een christelijke school, maar veel verder ging het niet. Vanwege de sfeer en het zingen ging ik wel jarenlang naar de kerstnachtdienst in de protestantse kerk in Numansdorp, samen met twee – ook niet-kerkelijke – vriendinnen. Dat hoorde er een beetje bij. Ik voelde me altijd erg aangesproken in die kerk en dacht dan telkens: waarom ga ik niet vaker? Heel langzaam groeide ik daarnaartoe. Zo’n twintig jaar geleden heb ik eraan toegegeven. Het doet me goed. Het geeft mijn leven inhoud, houvast.”

“In het begin was alles nog vreemd en nieuw. Gaan staan en weer gaan zitten: ik deed maar gewoon de mensen na die naast mij zaten. De eerste keer dat ik het avondmaal meemaakte, wist ik niet wat me overkwam. En waarom elke zondag weer de paaskaars wordt aangestoken, begreep ik pas toen ik voor de eerste keer Pasen vierde in de kerk.”

“Ik heb wat gewoonten geïntegreerd in mijn dagelijks leven. Elke ochtend steek ik een klein exemplaar van de paaskaars aan. Ik doe dat aan de eettafel, waar ook het liedboek, de Bijbel, een leesrooster en een dagboek liggen. Ik bid en lees dan wat, zo aan het begin van de dag. Een enkele keer sla ik het over, dan gun ik me de tijd niet. Achteraf baal ik daarvan, het geeft namelijk veel rust. Mijn leven is al met al veel rijker geworden. Ik heb nu de ervaring dat er altijd iemand is die me bijstaat.”

Ermit 'Ik ben weggegroeid van de gereformeerde traditie'

“Ik ben een geboren en getogen Protestantse Kerk-jongetje, ik zat in de eerste Samen op Weg-gemeente in Utrecht. Vanaf m’n 20e kerkte ik in Spakenburg. Ik hou van de kerk en ben altijd kerkelijk betrokken geweest. Maar ik ben weggegroeid van de gereformeerde traditie. Dat heeft alles met cultuur te maken, met dat wat het minst besproken wordt maar het meest gevoeld. Ik groeide weg van de liederen, het orgel, de visie op doop en avondmaal, en andere zaken.”

“Met mijn visie op kerk-zijn, op hoe ik mijn geloof wil beleven en vormgeven, kon ik me niet meer vinden in de bestaande kerkvorm. Mijn vrouw had dat ook. Toen ook onze kinderen afhaakten, kwamen we in contact met Mozaïek0318 in Veenendaal, een kerk waar we ons snel thuis voelden. Na een tijdje werden mijn vrouw en ik gevraagd mee te denken en te bidden over het opstarten van Mozaïek033 in Nijkerk. Sinds kort ben ik daar een van de twee voorgangers.”

“Mensen die naar Mozaïek komen, hebben een groot verlangen om de kerk op een moderne manier vorm te geven. Ze ervaren een grotere

Emiel Hop (50)

'Het deed pijn om de kerk los te laten'

mate van vrijheid. Dat zit in de vorm, maar ook in kleine dingen: je echt welkom voelen, de ontmoeting, koffie meenemen de kerk in. Het is er informeel. Er is veel aandacht voor kwaliteit en voor de zorg voor mensen. Er gaat ook relatief veel budget naar worship: meer dan vroeger beleven mensen het geloof via liederen en muziek.”

“Het was verdrietig en het deed pijn om de kerk in Spakenburg los te laten. We lieten een gat achter, want niet alleen ons gezin stapte over. Ik zie de gemeente daarmee worstelen, dat vind ik lastig. Maar ze is ook beter gaan nadenken over wie ze is als kerk, ze heeft een sterkere focus. En er zijn nieuwe mensen in de gemeente opgestaan. Het heeft dus ook iets opgeleverd.” 🙌

Dianne van den Berg (54)

'Ik ervaar nu dat er altijd iemand is die me bijstaat'

Rondje om
de kerk

Wandelen langs plekken van bezinning

Al wandelend door en rond Heiloo vindt u volop gelegenheid om te bezinnen. Met een beetje doorstappen kost deze wandeling anderhalf uur. Maar u kunt ook zo een dag zoet zijn, merkt Janet van Dijk.

Wandelen doe je in een tempo dat voldoende ruimte geeft om na te denken. Over het leven, over je geloof, of over iets heel triviaals. Tijdens het wandelen borrelt er meestal vanzelf iets op. Maar het is ook fijn om op je wandeling iets aangereikt te krijgen om over na te denken. Daarom maak ik de rondwandeling langs vier inspiratieplekken in en net buiten Heiloo.

De naam Heiloo zegt precies wat je hier vindt: bossen en heiligdommen. Om dat laatste is het deze route te doen. Op de tocht van ongeveer 6,5 kilometer kun je niet verdwalen: de route is behoorlijk rechttoe rechtaan.

Labyrintlopen

Het startpunt is het labyrint op het voorplein van de Willibrorduskerk, Westerweg 267. Het is een paar minuten lopen vanaf het NS-station: volg de Stationsweg in noordwestelijke richting en sla linksaf de Westerweg in.

Het labyrint – een kopie op schaal van het labyrint van Chartres, Frankrijk, uit 1200 – is aangebracht in de bestrating voor de kerk. Het lopen van zo'n labyrint heeft voor veel mensen een helende werking. Tijdens het lopen ga je op zoek naar antwoorden op actuele levensvragen, aan de hand van een opdracht.

De Witte Kerk in Heiloo,
het eindpunt van de wandeling.

Daarmee is het een manier om de weg naar binnen te vinden. Bent u niet bekend met labyrintlopen? Op de website van de Willibrorduskerk staat een handreiking: rk-bronvanlevendwater.nl/kerkentocht/labyrint. Zelf laat ik het labyrint voor wat het is. Ik loop de Westeweg in zuidelijke richting verder. Het is een prachtige dag vandaag en het wandelen lokt.

Langs de kruiswegstaties

Vanaf de Willibrorduskerk volgt u de route in zuidelijke richting. U blijft geruime tijd op de Westeweg lopen. Circa 1 kilometer na het oversteken van de Vennewatersweg gaat u linksaf de Korte Kapellaan in en onder het viaduct door.

Na de Vennewatersweg ben je het dorp uit. Links en rechts staan af en toe nog wat huizen, maar de omgeving is landelijk en vooral naar rechts kun je flink ver kijken. De routebeschrijving die ik volg,

wijst op de Abdij van Egmond. Je kunt de rode daken van deze benedictijnenabdij vanaf hier zien als je naar het noordwesten kijkt. Ook een plek van bezinning, met een flink aanbod aan retraites en cursussen. Het bedevaartsoord Onze Lieve Vrouw ter Nood, de tweede bezinningsplek op de route, ligt verscholen in het bos. Het is een Maria-bedevaartsoord waar jaarlijks tienduizenden mensen naartoe komen. Voor het water uit de Runxputte bijvoorbeeld, waarvan gezegd wordt dat het geneeskracht zou bezitten. Voor wandelaars is het mooi om de veertien kruiswegstaties in het bos te volgen. De schilderijen die de lijdensweg van Christus verbeelden – vanaf het gerechtsgebouw tot en met zijn begrafenis – hangen in kapelletjes waar een knielbankje voor staat. Ze staan verspreid in het bos, zodat je er echt een bezinnende wandeling langs kunt maken. Ik vind elke kruiswegstatie

indrukwekkend, ook deze. Na de veertien ‘stilte-momenten’ houd ik dit terrein verder voor gezien, hoewel het met de Bedevaartkapel, de Genadekapel, het Julianaklooster en het Oesdom (een theehuis met religieuze winkel) ongetwijfeld een langer bezoek waard is.

Over landgoed Willibrordus

Aan het eind van de Kapellaan, meteen ook het eind van het terrein van het bedevaartsoord, gaat u linksaf de Hoogeweg in. Die loopt u uit (weer de Vennewatersweg oversteken) totdat u bij de Zevenhuizerlaan komt. Daar gaat u rechtsaf. Deze laan komt uit bij de Kennemerstraatweg. Daar gaat u linksaf. Na een paar honderd meter ziet u rechts het landgoed Willibrordus, aan de Kennemerstraatweg 464.

Voor een afwisselend landschap hoeft u deze wandeling niet te maken, maar prettig lopen is het wel. En het is ook fijn om na de kruiswegstaties even het hoofd leeg te maken voor de derde pleisterplaats. Landgoed Willibrordus valt direct op door het imponerende, kloosterachtige gebouw in een parkachtige omgeving. Het werd in 1929 gebouwd als psychiatrische instelling. Tegenwoordig hebben de gebouwen op het landgoed een andere functie. Er zijn veel interessante activiteiten gestart, waaronder een kaasmakerij, een

De Omarming op de begraafplaats.

theeschenkerij, een kwekerij en een imkerij. U betreedt het terrein via de linkerpoort. Daarachter kunt u in het VVV-informatiepunt een plattegrond voor een wandeling over het landgoed krijgen. Het terrein is behoorlijk uitgestrekt. Prachtig is het, en een bezoek aan de verschillende activiteiten is vast geen straf. Maar ik kan niet zo goed ontdekken waar ik hier de bezinning moet vinden, of het moet op de begraafplaats Oase van Rust zijn. De Willibrordusstichting was aanvankelijk een gesloten wereld met eigen voorzieningen en een eigen begraafplaats voor cliënten en verplegend personeel. De begraafplaats heeft een ‘ongewijd’ deel voor mensen die een eind aan hun leven maakten. Het is de ‘stilteplek’ van de begraafplaats. Kunstenaar Wilco Kostelijk maakte er een beeld voor, ‘de Omarming’, geïnspireerd door het Christusbeeld in Rio de Janeiro. In het beeld zit de

lichaamshouding van brede, open armen: aanvaarding, liefde, een gebaar van welkom. De plek hoeft niet een ongewijde plek te blijven, wil hij daarmee zeggen.

De Witte Kerk

Vervolg de wandeling via de Kennemerstraatweg (vanaf het terrein rechtsaf). Bij de kruising linksaf de Stationsweg in, even verderop rechts de Breedelaan in. Loop via de laan (of door het park) naar de Heerenweg. Op nr. 32 is de Witte Kerk gevestigd, de laatste bezinningsplek van de route.

De Witte Kerk ligt op een heuveltje, een van de oudste middeleeuwse plaatsen in de regio en van grote historische en archeologische waarde. Naast de kerk ligt de Willibrordusput, in de ommuring van het kerkhof. De legende vertelt dat de put door Willibrord rond het jaar 700 is geslagen. Het water in de put zou een geneeskrachtige werking

hebben. Ter ere daarvan werd een kapel opgericht die uitgroeide tot het kerkje. Het kerkje behoort tot de Protestantse Kerk, maar wordt niet meer gebruikt voor de eredienst: de gemeente kerkt in de Ter Coulsterkerk aan de Holleweg. De Witte Kerk biedt nu ruimte aan onder meer exposities en concerten. En ze is in de maanden juni, juli en augustus op woensdagen tussen 11.00 en 16.00 uur te bezichtigen.

Vanaf de Witte Kerk is het maar een paar minuten lopen naar het NS-station: een stukje Heerenweg terug, rechts de Van der Veldenstraat in en dan links de Holleweg uitlopen. Teruglopend bedenk ik dat de route misschien beter andersom gelopen zou kunnen worden, eindigend bij het labyrint. Na de kruiswegstaties was ik in een andere gemoedstoestand, open om de weg naar binnen te lopen. 🌱

» Lees meer over de geschiedenis van de Witte Kerk op petrus.protestantsekerk.nl/wittekerkheiloo.

Praktisch

U kunt de route downloaden op watgaanwedo.nl/wandeling-van-bezinning-en-inspiratie. U vindt daar ook informatie over eten en drinken onderweg, en over overnachtingsmogelijkheden.

Landgoed Willibrordus.

Exclusief voor lezers van Petrus

Word nu lid!

Het Goede Leven brengt inspirerende verhalen over zingeving, samenleving, democratie en duurzaamheid.

Neem nu een **proefabonnement**
voor € 10,- (t.w.v. € 23,-) →

hetgoedeleven.nl/kortingpetrus

- ✓ Maandelijks het **magazine** op de deurmat
- ✓ Elke dag nieuwe premium artikelen op de **website**
- ✓ Interessante **bijeenkomsten** in het hele land

Door het water gezakt

Marinus van der Molen

Zijn leven telt hoogte- en dieptepunten. Toen Marinus van der Molen op de absolute bodem zat, stak God hem een hand toe.

In de natuur, dat is waar Marinus van der Molen (82) God vooral ziet. "De bomen, de bloemen, de dieren, ik zie die als een enorm wonder waar een ingenieuze geest achter moet zitten. Ik geloof dat God de eerste oorzaak is geweest, dat Hij alles in vlam heeft gezet. Maar tegelijkertijd is er ondraaglijk lijden in de wereld. Bij mij keert steeds de vraag terug: 'God, waar ben je nou, waarom grijp je niet in?' Als ik bid – en dat doe ik elke avond – zou ik weleens een ontvangstbevestiging willen krijgen."

Teken

Toch was God een paar keer voelbaar nabij. Toen Marinus twee jaar geleden een hartoperatie onderging en daar goed uit kwam, dacht hij: God zal me wel nabij zijn geweest. En dat dacht hij ook op zijn meest aangevochten

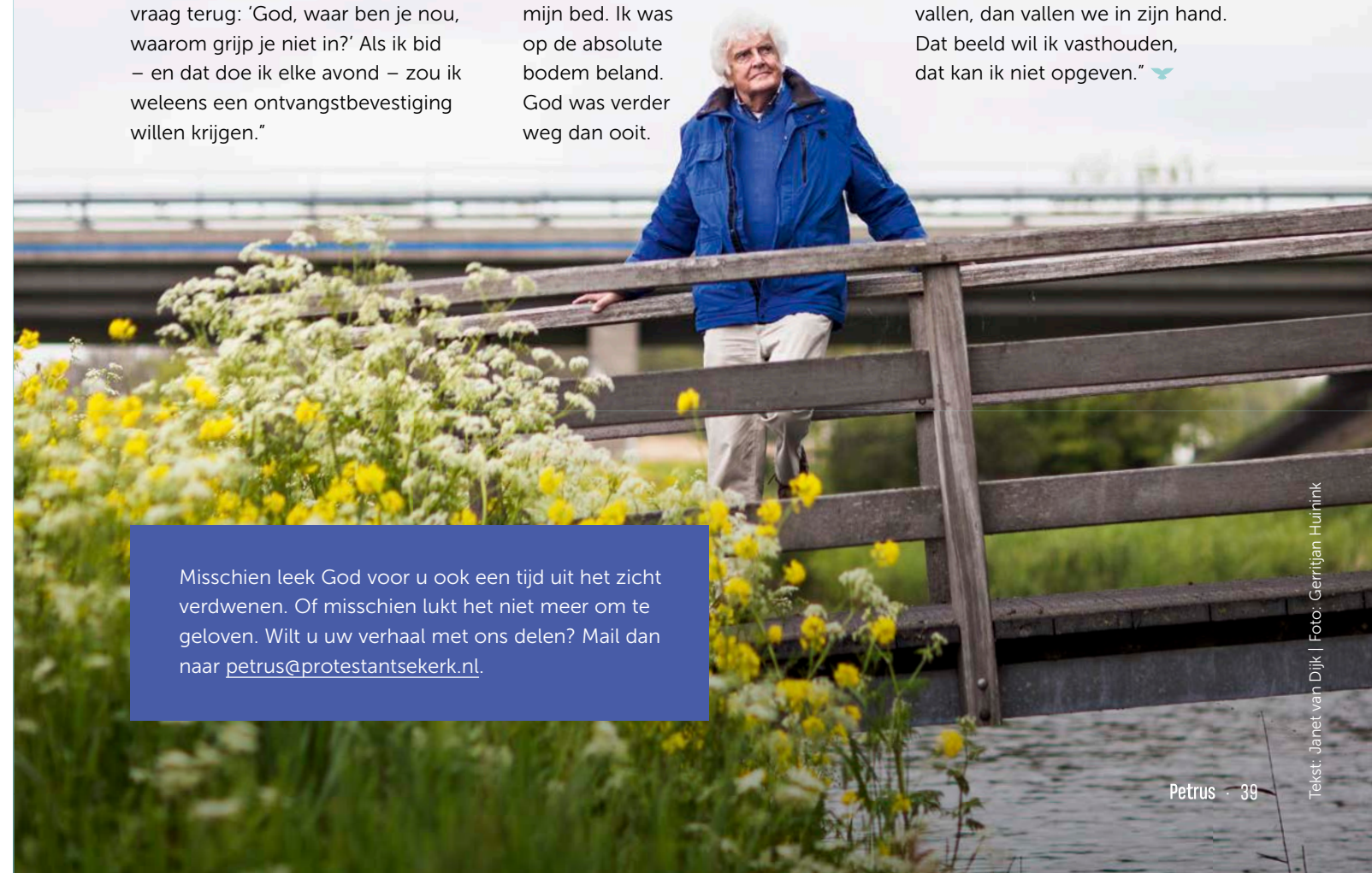
'God, waar ben je nou, waarom grijp je niet in?'

moment, toen hij opgenomen was op de psychiatrische afdeling van een ziekenhuis. "Ik was ernstig depressief. Op een gegeven moment zat ik op de rand van mijn bed. Ik was op de absolute bodem beland. God was verder weg dan ooit.

Ik zag iemand in de gang zoekend rondlopen. Het bleek mijn beste vriend te zijn. Hij had net zijn vrouw verloren. We hebben ontzettend fijn gesproken met elkaar. Voor mij was dat het moment dat God mij de hand toestak. Ik zag het als een teken. Als je op het diepste dieptepunt beland bent, onder in de grot, is dat het moment dat God je de hand toesteeckt. God heeft het goed met me voorgehad."

Gok

"Als men mij vraagt of ik gelovig ben, dan zeg ik: ik tracht te geloven. Eigenlijk is mijn geloven 'hopen'. De hoop dat God er is als ik sterf. Ik gok op de goede afloop. Als we vallen, dan vallen we in zijn hand. Dat beeld wil ik vasthouden, dat kan ik niet opgeven."

Misschien leek God voor u ook een tijd uit het zicht verdwenen. Of misschien lukt het niet meer om te geloven. Wilt u uw verhaal met ons delen? Mail dan naar petrus@protestantsekerk.nl.

Ik geloof

Kinderen en jongeren vertellen open en eerlijk over hun zoektocht naar God.

'Er is altijd iets beters om naar uit te kijken'

Naar de kerk gaan was voor Hannah Dekker (16) uit Amersfoort iets dat moest van thuis. Leuk was anders. Tot de woorden van een lied alles op de kop zetten. Nu gelooft ze bewust. "Jezus is er altijd voor me, wat er ook gebeurt."

"Zolang ik me herinner, is kerkgang een must bij ons thuis. Ik dacht weleens: waarom moeten papa en mama nu geloven? Ik vond het vooral vervelend om iedere week weer naar de kerk te moeten. Dat veranderde een paar jaar geleden toen ik tijdens een vesper in de Stille Week enorm werd geraakt door een lied van Sela, 'Als alles duister is'. Iets in me zei: ik weet het zeker, ik geloof."

Vanaf dat moment koos ik er echt zelf voor om te geloven. In onze Brugkerk is het best leuk voor jongeren. Dat ik daar vrienden ontmoet, is zeker een reden waarom ik het nóg fijner vind om te gaan. We zijn met een grote groep en eten vaak met elkaar. Onze club heet 'Teatime with Jesus'. En zo voelt het ook: gezellig kletsen, maar ook met elkaar je geloof delen."

Alleen staan

"In je dagelijks leven is geloven niet altijd even makkelijk. Soms voel ik me best alleen staan. Op de basisschool was ik de enige in de klas, nu op de middelbare school zijn er gelukkig wel vrienden die ook geloven. Met hen kan ik over allerlei geloofsonderwerpen praten. We voeren als vrienden onder elkaar best diepe gesprekken. Hoewel ieder van ons anders denkt over geloven, begrijpen we elkaar heel goed. Het geloof helpt me als ik het moeilijk heb. Dat ervoer ik toen ik een tijdje niet goed in mijn vel zat in de brugklas. Door te bidden, in de Bijbel te lezen of naar worshipmuziek te luisteren kom ik weer tot rust. Er is altijd iets beters om naar uit te kijken. Ik weet dat ik op God kan terugvallen. Jezus is er altijd voor je, wat er ook gebeurt."

'We voeren als vrienden onder elkaar best diepe gesprekken'

Nieuwe verbinding

"Toen we door de coronacrisis elke zondag thuis naar de dienst keken, merkte ik dat ik sneller afgeleid was. Het is toch anders dan een dienst samen beleven. Ik miste het zingen, maar ook mijn vrienden en de gezelligheid. Zo'n crisis zorgt ook voor nieuwe verbinding, bijvoorbeeld met ouderen. Met jongeren uit de kerk brengen we nu iedere week nieuwsbrieven rond bij ouderen. Ik geloof dat het weer goedkomt!" 🍷

Tekst: Tineke van der Stok | Foto: Niek Stam

Geen kerk zonder muziek. Welk lied zingen mensen graag in de kerk?

'Met elkaar houden we de lofzang gaande'

Er zijn verschillende liederen die hij "geweldig mooi" vindt. Maar op eenzame hoogte staat 'Alles wat over ons geschreven is', lied 556 in *Liedboek, zingen en bidden in huis en kerk*. "Qua melodie, tekst én structuur vind ik het een geweldig lied", zegt Patrick van der Linden (44), organist in de hervormde

gemeente van Ridderkerk-Slikkerveer. "Het lied behoort voor mij tot de hogere kunsten. Dat is de essentie van de liturgie: die moet onlosmakelijk verbonden zijn met kwaliteit. Kwaliteit ontroert me. Kunst ontroert me. De zeggingskracht is natuurlijk subjectief, maar de maatstaven 'structuur' en 'melodie' zijn objectief. Dit lied raakt me heel erg."

Van der Linden is onder meer oprichter en artistiek leider van het centrum voor klassieke muziek Ars Musica. Verder is hij al twintig jaar kerkorganist, waarvan de laatste tien jaar in Ridderkerk. "Dat vind ik mooi om te doen, zo ben ik onderdeel van een liturgie, van een viering. Met elkaar houden we de lofzang gaande, erop gericht om dicht bij God te komen. De gemeentezang begeleiden is een dienende taak. Als ik goed orgel wil spelen, moet ik me voorbereiden. Zo let ik bijvoorbeeld op eventuele wendingen in de tekst waar ik misschien iets mee kan doen. Door een lied van alle kanten te bekijken, ervaar ik een diepere dimensie." 🍷

Tekst: Janet van Dijk | Foto: Hans van der Woerd

Taartje als toetje

Je moet ze niet met elkaar vergelijken, maar ze kunnen wel prima samen in een taartje. Met appels en peren maakt u een heerlijk toetje, voor thuis of voor een hele groep.

Bereiding

- 1 Laat het bladerdeeg ontdooien en verwarm de oven voor op ongeveer 220 graden.
- 2 Snijd de appel en peer in kleine stukjes, hak de walnoten in kleine stukjes. Doe alles in een kom en meng de honing en het citroensap erdoorheen.
- 3 Vet de taartvormpjes in en leg het bladerdeeg over de bodem van de vormpjes. Schep daarna het fruitmengsel erin. Vouw de taartjes dicht en bak ze ongeveer 15 minuten tot ze een mooie lichtbruine kleur hebben. Serveer naar wens met ijs en slagroom.

Startzondag

'Het goede leven' - met dit mooie thema begint de Protestantse Kerk het kerkelijk seizoen. Dat 'goede leven' heeft volgens scriba René de Reuver alles met God te maken. "Hij maakt het leven goed. Niet in de zin van succesvol of moreel beter, maar je leven – met alle vreugde en verdriet – wordt in een ander kader gezet. Het licht van God, het licht van vergeving, valt erover." Ideeën opdoen voor Startzondag? Kijk op protestantsekerk.nl/startzondag

Samen het seizoen starten

De Protestantse Geloofsgemeenschap de Verbinding in Leiden hoopt dit jaar voor de vijfde keer een *running diner* te organiseren rond Startzondag. Elk jaar weer "een mooie start van het seizoen", vindt Willeke van Heyningen, een van de organisatoren. "Mensen zijn terug van vakantie, een *running diner* is dan een feestelijke manier om elkaar te ontmoeten. Maar dit jaar gaat het mogelijk niet door vanwege het coronavirus. Dat zouden we echt heel jammer vinden."

Bij een *running diner* eet je in kleine groepjes een voor- en hoofdgerecht bij een gemeentelid thuis, vertelt medeorganisator Inge Feiken. "We beginnen met elkaar in de kerk. Onze predikant

heet iedereen welkom en opent met een gebed. Dan krijgt iedereen een brief met daarop één of twee adressen om te gaan eten. We zorgen er altijd voor dat de groepen gemengd zijn. Zo ontmoet je soms nieuwe mensen en heb je verrassende gesprekken."

De planning is een flinke klus. "Je kunt je opgeven als kok, als deelnemer, of als allebei", zegt Corine Kooreman. "En daarnaast kun je ook aangeven of je vervoer nodig hebt. Het is dus een behoorlijke puzzel, maar het lukt altijd."

Het *running diner* eindigt ook in de kerk. Inge Feiken: "Daar eten we met iedereen het toetje. De laatste twee jaar werd dat verzorgd door de jongeren van de Jeugdkapel. Vorig jaar was er voor iedereen een appel-perentaartje. Smullen was dat!"

Bekijk hoe Petrus-kok Erik van Pijkeren het appel-perentaartje in Leiden maakt.

» petrus.protestantsekerk.nl.

Eén taartje

Ingrediënten voor 1 taartje

- 1 plakje diepvriesbladerdeeg
- 1/4 appel (goudrenet of jonagold)
- 1/4 peer (conference)
- 4 ongebrande walnoten
- 1/4 eetlepel honing
- 1/2 eetlepel citroensap
- boter om in te vetten

Naar wens:

ijs
slagroom

Verder:

een taartvormpje van
10 centimeter doorsnee

Zestig taartjes

Ingrediënten voor 60 stuks

- 60 plakjes diepvriesbladerdeeg
- 15 appels (goudrenet of jonagold)
- 15 peren (conference)
- 500g ongebrande walnoten
- 10 eetlepels honing
- 20 eetlepels citroensap
- boter om in te vetten

Naar wens:

ijs
slagroom

Verder:

voldoende taartvormpje(s)
van 10 centimeter doorsnee

'Zo komt de Bijbel tot leven'

"We pakken best vaak de auto. Kunnen we niet op de fiets naar het winkelcentrum?" Door het doeboek *Kliederkerk Zomer* stellen Louise den Hoed en haar twee kinderen totaal nieuwe vragen aan elkaar. "Ineens praat je als gezin over dingen waar je het normaal niet snel over hebt."

Louise is de drijvende kracht achter pioniersplek LichtDelen in het Haagse Loosduinen. Iedere twee maanden organiseert ze kliederkerk, een 'doeviering' waarbij jong en oud via creatieve en ludieke opdrachten samen een bijbelverhaal verkennen. Toen corona deze vieringen stillegde, ging Louise thuis verder. "Ik heb alle

vaste bezoekers via onze WhatsApp-groep een paar opdrachten toegestuurd. Dat leverde leuke foto's, filmpjes en verhalen op."

Ogen in je rug

Thuis aan de keukentafel werkt ze nu met haar twee kinderen aan een creatieve opdracht uit het doeboek *Kliederkerk Zomer* van de

Protestantse Kerk. "Met dit boek kunnen gezinnen zelf aan de slag wanneer er even geen kliederkerk is, bijvoorbeeld in de zomervakantie", legt ze uit. "Door corona brak die periode zonder kliederkerk eerder aan dan voorzien." Ze zijn druk in de weer met papier, pen, verf en stoepekrijt. Het doeboek

bevat 25 opdrachten bij het scheppingsverhaal. "Daar zit voor ieder wat bij", aldus Louise. "Er zijn puzzels of tekenopdrachten die je zonder voorbereiding kunt doen, maar er zitten ook doeopdrachten en spelletjes tussen." Louise koos twee opdrachten uit die geschikt zijn voor haar beide kinderen, een zoon van twaalf en een dochter van drie. "Luister jongens", zo begint ze de instructie. "God maakte de mens. Als jij dat zou mogen doen, zou jij de mens dan anders maken? Kijk, hier mag je een mens tekenen zoals jij die zou scheppen. Met ogen in je rug misschien, of vleugels om te vliegen?" Al tekenend merkt haar zoon op: "Ik zou de mens vooral wat liever maken."

'Het gaat niet om verkondigen, maar om ontdekken'

Onverwacht gesprek

Dat levert een mooi gesprek op, merkt Louise. "Er ontstaan gesprekken die je als gezin niet zo snel voert, zelfs niet in coronatijd. Bij alle opdrachten zitten verdiepvragen, dat maakt dit boek zo waardevol." Ook de tweede opdracht, waarbij iedereen opschrijft hoe je goed voor de schepping kunt zorgen, mondt uit in een onverwacht

nagesprek. "We schreven eerst vooral dingen op die we al doen, zoals afval scheiden. Totdat mijn zoon opmerkte dat we best vaak de auto pakken. We hebben met elkaar afgesproken dat we voortaan op de fiets naar het winkelcentrum gaan." "De kracht van kliederkerk, en ook van dit doeboek, is dat het niet gaat om geloof verkondigen, maar om geloof ervaren", vindt Louise. "Ik ben zelf niet gelovig opgevoed, en ben tot geloof gekomen via een pioniersplek. Ik voelde me daar vrij om te ontdekken wat het geloof voor mij betekent."

Samen beleven

Ze deelt haar verhaal graag met anderen. "Ik vind het mooi om te laten zien dat je kerk kunt zijn in een buurthuis, een school of – zoals nu – thuis. Daarnaast is het unieke aan kliederkerk dat je het samen met je kinderen of kleinkinderen beleeft. We zien dat vooral alleenstaande moeders, maar ook opa's en oma's, onze kliederkerk bezoeken. De meeste bezoekers gaan niet naar de kerk. Sommige komen voor de gezelligheid, andere willen echt iets leren. Je ziet vaak dat mensen binnenkomen via kliederkerk en dat sommigen van hen doorstromen naar de meer verdiepende bijeenkomsten die we organiseren." De opdrachten zit erop.

"Jammer", zegt zoonlief, terwijl hij enthousiast verdergaat met een woordzoeker uit het doeboek. Louise: "Na weken thuisonderwijs wilde hij dit eerst niet. 'Alweer opdrachten maken?' Maar deze opdrachten doe je als ouders en kinderen samen. Ik merk dat ze dat erg leuk vinden." Louise concludeert dat de opdrachten vooral tot de verbeelding spreken. "Ze brengen het bijbelverhaal echt tot leven. Ik ga dit doeboek zeker bij onze kliederkerkbezoekers onder de aandacht brengen." 🐦

Bestel ook

Op reis met Ruth
kliederkerk.nl/ruth
€ 2,95

Tussenjaar

Maak écht kennis met Israël

Ben je 18 jaar of ouder? Op zoek naar een leuke uitdaging tijdens je tussenjaar? Kom naar Nes Ammim!

Werk, studeer en verblijf als vrijwilliger in een Internationale Christelijke gemeenschap. Je werkt o.a. in hotel, restaurant, keuken, technische dienst of tuin en je leert tegelijkertijd andere culturen kennen. Je bezoekt de meest bijzondere plekken in Israël dankzij ons studieprogramma. Lezingen, excursies, 3-daagse seminars en een introductie in het Hebreeuws. Het is de meest unieke manier om Israël te ontdekken.

Meer informatie?

Ga naar www.nesammim-werving.nl of neem contact met ons op via Facebook of Instagram;

 Nes.Ammim.International

 Nes.Ammim

Tel.: 06 2807 2390 (NL) | E-mail: post@nesammim.nl

www.nesammim.nl

Een zaadje van verzoening

In het Israëlische Nes Ammim leren Nederlandse vrijwilligers over verzoening en begrip. Respect voor elkaars levensovertuiging staat er hoog in het vaandel.

Viering van Shavuot, het joodse Wekenfeest.

De christelijke leefgemeenschap Nes Ammim in Noord-Israël is in 1963 gesticht om begrip en verzoening tussen christenen en joden te bevorderen. De belangrijkste bron van inkomsten is een guesthouse, vroeger waren dat een rozenkwekerij en akkerbouw. Vrijwilligers werken in het guesthouse en in de tuin. In een studieprogramma leren ze meer over het Heilige Land. Sannah Paulides (19) werkte er als schoonmaakster, serveerster en receptioniste. Het leven in het minidorp was wel wennen. “Verhalen werden onderling soms verdraaid, wat tot onnodige spanningen leidde. Juist daardoor ontdekte ik het belang van dialoog. Kritisch blijven kijken, naar Israël en Palestina, maar ook naar jezelf en anderen.”

Bijzondere ervaring

In Nes Ammim leer je veel over joodse gebruiken. Toen Rian Binnendijk (56) er in 2000 algemeen manager was, wilde de ultraorthodoxie een sabbatsjaar afdwingen. Dat betekende: niet zaaien, oogsten en snoeien op joods land. Dat was een probleem voor boeren, maar het werd handig opgelost. In overleg met rabbijnen

werd dat jaar de niet-joodse grond van Nes Ammim bewerkt. “Zo kon er toch koosjere mierikswortel, het bittere kruid van de sedermaaltijd, verbouwd worden”, vertelt Rian. “Vrijwilligers leerden hierdoor over de wet, de joodse traditie en het land in Israël.” Voor Sannah was het verblijf een bijzondere ervaring. Ze hoopt op vrede en dialoog. “God zal voorzien in volmaakte vrede.”

Op 4 oktober, Israëlzondag, is er een collecte voor het werk van Kerk en Israël. De Protestantse Kerk wil mensen in de kerk bij de joodse wortels van hun geloof brengen en het gesprek tussen joden en christenen bevorderen. U kunt uw gift ook overmaken op NL 10 ABNA 0444 444 777 t.n.v. Protestantse Kerk o.v.v. ‘Israëlzondag’.

» protestantsekerk.nl/thema/kerk-israel

Het inzicht...

van Ralph Smeets

'Ik heb geleerd hoe belangrijk rituelen zijn bij een overlijden'

Welke lessen leert een dominee, kerkelijk werker of ouderling zélf? En verandert dit het werk in de kerk? Door de coronacrisis leerde Ralph Smeets (50), geestelijk verzorger in het Zuyderlandziekenhuis in Heerlen, het belang van rituelen bij een overlijden.

"De coronacrisis bracht grote veranderingen in mijn werk. Het ziekenhuis ging dicht voor bezoek. Afdelingen werden opnieuw ingericht, de ic uitgebreid. Mensen beleefden een ziekenhuisopname heel anders dan wanneer ze die met geliefden konden delen."

"Afscheidsrituelen bij overlijdens veranderden totaal. De ruimte mocht niet aangekleed worden, er kon zelfs geen bijbel mee naar binnen. Maar het moment van 'er zijn' voor een stervende bleef, ook al was ik helemaal ingepakt in beschermende kleding. Er ontstonden nieuwe rituelen, zoals het noemen van de namen van alle mensen die erbij hadden willen zijn. De naaste familieleden hadden extra steun nodig, nu ze op afstand waren. Telefonisch vroeg ik daarom wie erbij had willen

zijn. Het bood troost om hun achteraf te vertellen hoe het gegaan was."

"Er was veel angst en verdriet. Verpleegkundigen hadden extra ondersteuning nodig. Via een hulplijn waren we als geestelijk verzorgers altijd bereikbaar voor hen. Zelf vond ik houvast in het gebed. En ik voelde me gesteund door de enorme toewijding van alle collega's."

"Ik heb geleerd hoe belangrijk rituelen zijn bij een overlijden, ook als ze losstaan van de gebruikelijke vorm. Een kaars, een gebed, een foto: het is voor iedereen weer anders. Al verdween de vormgeving van zo'n ritueel vrijwel geheel in de crisis, toch bleef het zoveel kracht geven. Soms alleen maar door het noemen van de namen van familieleden in een gebed."

Tekst: Tineke van der Stok | Foto: Sanne Linssen

De vraag

Als twintiger in een grote stad twijfel ik over de keuze voor een gemeente. Mag ik kiezen voor de kerk waar ik me het meest thuis voel? Of kan ik beter mijn steentje bijdragen aan de (vergrijsde) gemeente in de wijk waar ik woon?

"Waarom zou je kiezen? Ik ben jaren geleden, als dertiger met kinderen, uit volle overtuiging overgestapt van een rooms-katholieke kerk naar een 'grijze' protestantse gemeente. Ik voel me thuis, maar ga nog regelmatig naar de rooms-katholieke kerk om 'iets van vroeger' te ontvangen. Om-en-om kerken kan heel leuk zijn."

- H.J. van der Sluijs, Amsterdam

"Wat goed dat je als twintiger bewust voor een gemeente wilt kiezen! Hieruit leid ik af dat je in ieder geval voor God kiest. Als er een gemeente is die jou helpt om in die keuze te groeien en te bloeien, zou ik voor die gemeente (en daarmee voor God) gaan."

- Jeroen Kroeze, Den Ham

"Je bent vrij om te kiezen voor de kerk die je het meest aantrekt. Als je twijfelt, waarom dan niet advies vragen aan de Heer van die kerk? Hij kan je helpen oog te krijgen voor wat op dit moment het best past in je leven."

- Janny Prins, Dieren

Dit is de laatste keer dat deze rubriek verschijnt.

De kerk van

Theanne Boer

'Hier stijg ik uit boven mijn eigen leven'

Theanne Boer (50) kerkt in de Protestantse Gemeente DEO, een samenwerking van Driewegen, Ellewoutsdijk en Ovezande (Zeeland).

"Sinds 2007 kerk ik in DEO. Mijn eerste ervaring was dat de theologie hier veel ruimer wordt beleefd dan in de kerk in Utrecht waar ik vandaan kwam. Dat vond ik gelijk heel prettig. Mijn tweede ervaring was dat als je van kerk verandert, je in eerste instantie even niets hoeft. Ik was altijd actief in de kerk, zat overal in. Hier was men al blij dat ik kwam. De vrijheid om gewoon m'n eigen gang te kunnen gaan, vond ik heerlijk. Het gevoel van 'overspannen zijn van de kerk' maakte plaats voor het ervaren van diepe rust. Ik ben een trouw kerkganger. Ik vind er altijd iets: een mooi gebed, een lied, stilte, of gewoon de ervaring van wat het gebouw met me doet. Ik stijg er uit boven mijn eigen leven. Ik heb dat ook nodig, want nu ik in de kerkenraad zit vind ik het wel lastig om het gevoel van rust te bewaren. Een klein kerkje draait maar op een paar mensen. Grenzen bewaken is moeilijk. Ik zoek daarom ook inspiratie in bronnen die mij bepalen bij wat er echt toe doet. De Bijbel is mijn grootste voedingsbron, ik heb er voor mijn hele leven genoeg aan."

Beluister het verhaal van Theanne in aflevering 41 van Petrus vertelt.

» petrusvertelt.nl

In *Hoe kan ik groener leven?* maakt Theanne van duurzaam leven een leuke uitdaging. *Petrus* verloot vijf exemplaren. Doe mee tot uiterlijk 25 september via petrus.protestantsekerk.nl/win. Of: redactie *Petrus*, postbus 8504, 3503 RM Utrecht.

Petrus · 49

WIN!

Tekst: Janet van Dijk | Foto: privébezi

De bezem erdoor!

Fijn hè, zo'n schone kerk op zondagochtend!

Stofzuigen, dweilen, zemen, afstoffen – in talloze kerken laten vrijwilligers de handen wapperen.

“Elke week denk ik: zo, dat kan er weer even tegen.”

Harm Klein

Leeftijd: 68 jaar

Woonplaats: Deventer

Tot voor kort coördinator schoonmaak van de Ichtuskerk en de bijgebouwen in Deventer-Colmschate.

“Tot voor kort maakten vrijwilligers onze kerk om de week op vrijdag schoon – behalve de kerkzaal, die werd door de koster gedaan. We werkten in groepjes van twee en verdeelden de taken in onderling overleg. De een dweilde, de ander stofzuigde en maakte de toiletgroep schoon. Onze hele groep bestond uit ongeveer acht vrijwilligers en iedereen was acht keer per jaar aan de beurt. Elk kwartaal maakte ik een rooster. Waren er nieuwkomers dan maakte ik die wegwijs, samen met een collega-coördinator. Het sociale gebeuren eromheen was ook prettig. Er kwamen altijd wel mensen binnenlopen voor een praatje, en na afloop dronken we met z'n allen koffie.”

“De laatste tijd hebben zich – gelukkig – steeds meer huurders gemeld die het kerkgebouw doordeweeks gebruiken. Maar daardoor werd het schoonmaken steeds intensiever. Inmiddels hebben we een schoonmaakbedrijf ingeschakeld om het werk te doen. Ons werk is daarmee opgehouden. De koster, Jaap Weeda (links op de foto, red.), stuurt dit bedrijf aan. Ik vond het, naast de kerkenraadsvergaderingen, best aardig om praktisch bezig te zijn. En voor de groep was het altijd: de schouders eronder voor onze Ichtuskerk, waar we trots op zijn! Als het schoon was aan het einde van de morgen, hadden we het gevoel: er is hier weer wat gebeurd, laat het weekend maar komen!”

Arja Abramse

(rechts)

Leeftijd: 63 jaar
Woonplaats: Sommeldijk
Beheerder van de Exoduskerk in Sommeldijk, coördineert de schoonmaak van de kerk samen met Joke de Leeuw (links).

vijf ploegen, je bent dus eens in de tien weken aan de beurt. Van de dertig personen zijn er vijf man. Die laten we onder meer het werk op een ladder en de buitenklussen doen.”

“We werken een standaardlijstje af waarbij we door alle ruimtes gaan. Af en toe krijgt iets een extra beurt, zoals de ramen of de tegels in de toiletten. En laatst hebben we alle vitrages gewassen, dat doen we eens per jaar. Tussendoor houd ik als beheerder de boel een beetje bij, bijvoorbeeld door het legen van prullenbakken en het schoonhouden van de toiletten.”

“De schoonmakers zeggen na afloop meestal: ‘Het was vroeg opstaan, maar het was ook leuk.’ Ze vinden het fijn om iets te doen voor de kerkgemeenschap. Zo voel ik het zelf ook. Als ik op zaterdagochtend de deur weer dichtdoe, denk ik: dat kan er weer even tegen.”

“Eens in de twee weken op zaterdagochtend maakt een ploegje van zes mensen de kerk schoon. Joke en ik zijn er om de beurt bij. We beginnen al vroeg, om 8 uur, en gaan door tot half 10. Daarna drinken we uitgebreid koffie met iets lekkers erbij. We bespreken dan ook altijd het ‘wel en wee’: de verbinding met elkaar vinden we belangrijk. We verdelen de ploeg in tweetallen, zodat er ook tijdens het schoonmaken onderling contact is. We hebben

Rineke Ooijkaas

Leeftijd: 72 jaar
Woonplaats: Laren
Coördineert samen met Rien Wesdorp de jaarlijkse grote schoonmaak in de Johanneskerk in Laren.

“Tijdens een tentoonstelling in onze kerk kwam iemand op mij af om te melden dat we boktor in de banken hadden. Gelukkig bleek het alleen maar stof te zijn. Het is natuurlijk niet fijn als een bezoeker je op zoiets wijst. Een schoonmaakbedrijf houdt de kerk op gezette tijden voor het oog netjes, maar sinds deze gebeurtenis wordt onze Johanneskerk eens per jaar met bezemen gekeerd met een groepje vrijwilligers, ook jongeren. De eerste keer

verliep de schoonmaak niet effectief, we liepen allemaal door elkaar heen. Daarom worden de werkzaamheden nu gecoördineerd door Rien Wesdorp: hij houdt precies bij wie wat gaat doen. Ik benader de schoonmakers en ik plan een geschikte dag met de koster en het echtpaar van de catering.”

“We werken in twee ploegen. De eerste ploeg start met werk in de hoogte. Na anderhalf uur komt de tweede ploeg binnen. Dan gaan we eerst samen aan de koffie: we hebben saamhorigheid hoog in het vaandel staan. Na de koffiepauze gaat de eerste ploeg naar huis en kan de tweede ploeg anderhalf uur beneden aan de slag: stofzuigen, de banken schoonmaken en het eikenhout in de was zetten. Daarna is de kerk brandschoon. Het geeft positieve energie. Na afloop zeggen we altijd: dat hebben we samen weer mooi gedaan.”

Bijtanken bij Buurtsoep

“Dit is familie, warmte, liefde.” Bezoekers van Buurtsoep in Katwijk zijn blij met de maaltijden van de Pniëlkerk. In de buurt is veel eenzaamheid, maar rond deze tafels vinden bewoners elkaar. “Hier kwam ik pas écht in contact met mensen uit mijn wijk.”

“Ik weet wat het is om eenzaam te zijn.” De van oorsprong Egyptische Tarek Khedr kent het klappen van de zweep: gedoe met overheden en werk, scheidingen, geen familie, manisch depressief. Maar als hij over Buurtsoep praat, klinkt bovenal dankbaarheid. “Hier voelt het alsof ik er niet alleen voor sta. Mensen geven om me. Het is familie, warmte, liefde. Bijtanken.”

Open deuren

Tarek lijkt de belichaming van wat de Pniëlkerk in Katwijk voor ogen stond met Buurtsoep. Elke tweede zondag van de maand opent de Hervormde Gemeente Katwijk in de wijk Hoornes haar deuren en zet ze flinke pannen soep op tafel. Vanwege het coronavirus vielen de maaltijden wekenlang uit, tot verdriet van de vaste gasten. Vrijwilligers haalden in die weken boodschappen voor oudere en zieke bezoekers, maar zodra het weer kan, zet de kerk weer flinke pannen soep op tafel. Zelfgemaakt door vrijwilliger of gast – en deels halal, want het aantal andersgelovigen dat aanschuift is groot. Sommigen spreken amper Nederlands, maar ze zijn er elke keer. “De Hoornes kent relatief veel bewoners die alleen

zijn, waaronder ouderen en migranten”, vertelt Pia van Belen van de stuurgroep. “We wilden iets voor hen doen. In 2018 raakten we onder de indruk van het kerkasiel in Den Haag. In alle warmte en liefde voelde je Gods aanwezigheid en de deuren waren daar 24/7 open. Naar zoiets verlangden we ook!” Zo ontstond het idee voor een nieuw initiatief: Buurtsoep. “Laagdrempelig en niet te ingewikkeld.”

Lokale tamtam

Bijna gelijktijdig werd Huizen van de Wijk gelanceerd. Onder deze vlag betrekken negen organisaties, waaronder de Pniëlkerk, bewoners bij wijkactiviteiten. Het is een extra duwtje in de rug voor Buurtsoep. Daarnaast mogen de posters en flyers gratis worden gedrukt bij de

gemeente. En als kers op de taart doneren steeds meer Katwijkse ondernemers, van slager tot supermarkt, voedsel.

Veel is te danken aan de lokale tamtam, de mond-tot-mondreclame van vrijwilligers en gasten. Hierdoor groeit elke maand het aantal nieuwe gezichten. Van een klein clubje tot inmiddels dertig, veertig man. Van eenzame oudere, migrant en verslaafde-in-herstel tot de wijkagent.

‘Alsof ik met één voet in de kerk sta’

De ene keer schoof heel Tareks taalklas aan. De andere keer was het ‘die persoon met wie ik altijd in een taxi zat, maar die ik nooit sprak’. “Hier raakten we wél aan de praat”, vertelt Patrick Speelman. “Door Buurtsoep kwam ik

pas écht in contact met de mensen uit de wijk. Ook ontmoette ik hier de dominee. Die komt nu af en toe thuis langs. Zo leerden mijn vrouw en ik kijken naar wat ons aantrekt in het geloof, in plaats van wat ons afstoot.” Vanwege dat laatste ziet Patrick zichzelf niet in de kerkbankjes zitten: dat zou hij als hypocriet ervaren. En als verplichting. “Het mooie aan Buurtsoep is: hier kan ik ongedwongen gehoor geven aan wat ik geloof, en bij een gemeenschap horen. Alsof ik met één voet in de kerk sta, zonder me verplicht te voelen tot dingen waar ik me niet prettig bij voel.”

Warmte en verbinding

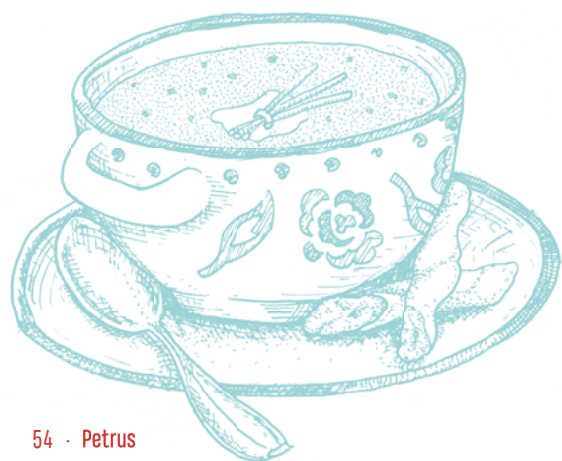
Het belangrijkste van Buurtsoep is om mensen van de wijk met elkaar in contact te brengen. “Zodat zij elkaar leren kennen – en wij als gemeente hen. Zodat er warmte en verbinding ontstaat, en er misschien even wat minder

eenzaamheid is”, zegt Pia. Voor de stuurgroep is het gebed daarin onmisbaar: “Zonder God beginnen we niets.” Voor de toekomst denkt het team aan een haal- en brengservice voor ouderen, tieneractiviteiten en het verhogen van de frequentie. Voor Tarek kan dat laatste niet snel genoeg gebeuren. Hij hoopt ook dat dit in nog veel meer gemeenten van start gaat. “En dan misschien, één keer per jaar, een gigantische Buurtsoep van alle dorpen. Dat zou mooi zijn!” Hij lacht. “Misschien fantaseer ik te veel ... Maar ja, voor een concert van Marco Borsato komen toch ook duizenden mensen samen?”

Kerk in de Buurt

Wilt u met uw gemeente ook van betekenis zijn voor uw dorp of wijk?

» protestantsekerk.nl/kerk-in-de-buurt

Pia van Belen begroet bezoekers van Buurtsoep.

Gezond koken voor een prikkie

Als je weinig te besteden hebt, kan dat ten koste gaan van gezond eten. De diaconie van de Protestantse Gemeente Haarlem helpt mensen om voor weinig geld toch verantwoord te koken.

Er wordt veel gekookt met seizoensgroenten. "Dat is lekker hip. Zo komen er ook andere mensen op af en voorkom je stigmatisering van mensen met een krappe beurs", zegt diaconaal werker Daniëlle Leder (niet op de foto).

Sinds een paar jaar organiseert de protestantse diaconie in Haarlem workshops budgetkoken, voor mensen die moeten leven van een krappe beurs. Zij komen hier niet alleen om wat te leren, maar ook voor de gezelligheid. Sterker, voor sommige deelnemers is de workshop hun enige netwerk. Zo dient de kookworkshop twee doelen: gezond leven én eenzaamheid tegengaan. In oktober gaan de workshops weer van start. In de afgelopen maanden hebben de deelnemers contact gehouden via Facebook.

Wilt u met uw kerk ook in actie komen voor mensen met een krappe beurs?

» kerkinactie.nl/armoede

Bij elke workshop zijn vrijwilligers uit de kerk aanwezig. Ze helpen bij het koken, maar zijn er ook voor een luisterend oor.

De workshop wordt geleid door een professionele kok. De deelnemers krijgen zijn recepten mee naar huis.

Budgetkoken in cijfers

2017

Van start
gegaan in 2017

12 deelnemers
per workshop

3 vrijwilligers
per workshop
(zonder de kok)

Een workshop
duurt 6 weken

Bijdrage
deelnemers
per keer: € 2,50

Over een andere boeg

Gooi het net aan stuurboord uit, opperde Jezus toen zijn discipelen niets vingen (zie Joh. 21:6). Ook kerken kiezen soms een andere kant: ze veranderen, of vinden zichzelf opnieuw uit.

Een thuis voor jong en oud

Hoe kunnen we zorgen dat alle generaties zich thuis voelen in de kerk? Met deze vraag ging de Ontmoetingskerk in Lelystad aan de slag. Een scan hielp de gemeente verder.

Ineens zette het coronavirus het jeugdwerk 'on hold' in de Ontmoetingskerk in Lelystad. Daardoor kwamen andere dingen in een stroomversnelling. "Alle gesprekken met jeugdwerkleiders en de ontmoetingen met jongeren vonden opeens online plaats", aldus jongerenwerker André van der Galiën (42). "Dat maakt het aan de ene kant lastig om een relatie te onderhouden, aan de andere kant werden mensen zich er extra goed van bewust hoe belangrijk het is om 'de ommezwaai' te maken."

Welkom

Met die 'ommezwaai' bedoelt André dat "de kerk een thuis zou moeten zijn voor ieder gemeentelid. Een plek waar je welkom bent, gezien wordt en kunt relaxen." Tom Bolhuis (20) is een van de mensen die deze kerk in ieder geval zo ervaart. "Ik ben hier opgegroeid en heb vriendschappen gesloten in deze gemeente. Ik wil

gaan voor geloof, maar soms moet ik in de kerk wel zoeken naar het geloofsgesprek." Om helder te krijgen of de Ontmoetingskerk een echt 'thuis' is voor mensen, vulde de gemeente de digitale scan van de Protestantse Kerk in. Die scan bestaat uit dertig stellingen over zes thema's: volwaardigheid, impact, veiligheid, talent, verbondenheid en empathie. Gemeenteleden kunnen daarop reageren. De eindscore laat zien welke thema's meer aandacht nodig hebben en wat de gemeente op deze punten kan verbeteren.

Elkaar begrijpen

Een van de stellingen in de scan luidde: 'Zijn geloofsopvattingen van kinderen en jongeren ondergeschikt aan die van volwassenen?' Tom ervaart dat helemaal niet: "Het mag lossen, maar ik krijg tijdens de diensten de ruimte om geloof op mijn manier te beleven." Maar voormalig jeugdoudervader Peter Broer (42) vroeg zich af: "Kunnen jongeren ook input leveren voor de diensten? En gemeenteleden spraken me aan: waar zijn de jongeren? Terwijl ik weet dat er doordeweeks activiteiten zijn voor jongeren." André: "De twintigers, dertigers en veertigers zwerven om de diensten heen."

Duidelijk is dat de scan zorgde voor gesprekken die helpen om elkaar beter te begrijpen. Dat kinderen en jongeren volwaardig zijn, is steeds beter zichtbaar in de gemeente. Ze maakten bijvoorbeeld deel uit van de beroepingscommissie. Bovendien krijgen jongeren de kans om mee te denken over de financiën en kunnen ze deelnemen

aan de gebedsgroep. En kinderen kunnen koekjes en thee serveren tijdens 'zondag-zindag', een diaconale dag van de gemeente in een ouderenhuis.

Maar "het gaat niet vanzelf", erkent Peter. En Tom zegt: "Een aandachtspunt is dat jongeren niet alleen maar moeten participeren in commissies, maar dat ouderen ook vaker de jongeren weten te vinden!" André denkt dat de Ontmoetingskerk haar naam wel eer aandoet, want hij ziet ontmoeting als "sterke kant" van de gemeente. "Maar", zegt Tom, "ik zou wel vaker over het geloof willen spreken, en ik heb behoefte aan meer kruisbestuiving tussen jong en oud."

Open houding

"Misschien praten we inhoudelijk te weinig met jongeren over het geloof", erkent Peter. "Door de scan maken we de

basiscatechese nu meer eigentijds. We willen jongeren begeleiden op hun geloofsreis." Ook wil de gemeente naar jongeren blijven luisteren. Maar dit gaat niet vanzelf. "Ik ga niet snel met mijn vraag naar een dominee toe", legt Tom uit. "Een vertrouwenspersoon is belangrijk." André reageert: "Dit vraagt om het toerusten van leiders, zodat jongeren bij hen terecht kunnen." Een open houding is niet alleen van belang voor de kinderen en jongeren in de gemeente, volgens Peter. "Wij zijn een gemeente van gezelligheid, ontmoeting en vriendschappen. Maar we moeten ook oog houden voor de randkerkelijken. Hoe is het voor hen om mee te doen met een groep die zich al thuis voelt bij elkaar? Op welk moment van de geloofsreis je ook aanhaakt, je moet je welkom weten." 🐦

» jongprotestant.nl/scan

Tom: "Ik zou graag vaker over het geloof spreken"

**Dankbaar leven:
een (op)gave?**

Bestel nu gratis de
Petrus-uitgave #Dankbaar

petrus.protestantsekerk.nl/dankbaar

 Protestantse
Kerk

Vindplaats van
geloof, hoop en liefde

Iedere week verhalen van
geloof, hoop en liefde uit
de Protestantse Kerk.

Met hart en ziel, elke zaterdag, 18.00 uur op

Lees woord&weg gratis!

Abonneer u nu gratis op het magazine van de Protestantse Kerk
woord&weg met om en om **Diakonia**, **Jong Protestant** en **Op weg**, ontmoeting met het Jodendom
(voorheen **Kerk&Israël Onderweg**) aan de andere kant van het blad.

Met onder meer: inspirerende praktijkverhalen van gemeenten, materialen ter ondersteuning,
alles wat u wilt weten over jongeren in de kerk, over diaconale thema's, over onze ontmoeting
met het jodendom, en over actuele ontwikkelingen in de Protestantse Kerk.

Meld u voor een **GRATIS ABONNEMENT** aan op protestantsekerk.nl/magazine en
ontvang negen keer per jaar informatie en inspiratie voor uw werk in de kerk.

 Protestantse
Kerk

kerk
in actie

Ondertussen in Syrië

EEN STERKE KERK VOOR VERTROUWEN EN VREDE

Syrië

'NU KOMT HET AAN
OP TROUW' 62

Syrië

'IK MIS MIJN FAMILIE
IN SYRIË' 66

Afrika en Azië

SPRINKHANEN VREten
ALLES KAAL 71

kerk
in actie

Dichtbij en ver weg: samen zijn wij de Kerk in Actie. Geïnspireerd door Jezus Christus willen wij delen wat
ons gegeven is. Om mensen hoop te bieden en tot hun recht te laten komen – in Nederland en wereldwijd.

Syrië

kerk
in actie

Voor een sterke kerk in Syrië is
hulp uit Nederland onmisbaar

‘NU KOMT HET AAN OP TROUW’

Eerst was het de oorlog, nu is het vooral de armoede die mensen in Syrië het leven onmogelijk maakt. Een sterke kerk helpt hen om het vertrouwen in hun land terug te krijgen. Steun uit Nederland is daarbij onmisbaar.

Damascus, Homs, Aleppo. In de straten van deze steden, bekend uit het nieuws over de oorlog in Syrië, is de rust weergekeerd. Op alle plekken waar het Syrische leger de macht heeft heroverd, lijkt het leven zijn gewone gang grotendeels te hebben hernomen – vaak tussen de puinresten van de oorlog in. Maar schijn bedriegt. De oorlog heeft plaatsgemaakt voor een nieuwe vijand: armoede. “De snelle ontwaarding van de Syrische pond zorgt ervoor dat zelfs eerste levensbehoeften onbetaalbaar zijn geworden”, zegt Sara Savva, coördinator van de diaconale afdeling van de Grieks-Orthodoxe Kerk in Syrië. Eén op de acht Syriërs leeft inmiddels onder de armoedegrens.

Schroom

Dr. Wilbert van Saane is uitgezonden door Kerk in Actie en studentenpastor op een universiteit in Libanon waar ook studenten uit Syrië studeren. “Ze willen niet terug”, zegt hij. “Ze zien geen vooruitgang, hun land zit klem.” Corona “maakt de situatie nog zorgelijker”, zegt ds.

Harout Selimian, predikant in Aleppo. “Terwijl we worstelen om de gevolgen van de oorlog te boven te komen, worden we geconfronteerd met corona en daardoor met extra faillissementen en werkloosheid.”

‘Hoop is het laatste wat doodgaat’

De cijfers die Dick Loendersloot, noodhulp-coördinator voor Kerk in Actie in het Midden-Oosten, over het aantal Syrische vluchtelingen heeft, bevestigen het beeld van hun schroom om terug te keren: “De oorlog heeft gezorgd voor 4,8 miljoen vluchtelingen – geregistreerd en niet-geregistreerd. Hiervan zijn er slechts 200.000 naar Syrië teruggekeerd. En van de 5,4 miljoen ontheemden zijn 1,2 miljoen mensen naar hun woonplaats teruggegaan.”

Kwetsbaar

Wat die oorlog betreft: niet op alle plekken in Syrië is het rustig. In het noordoosten

vond er vorig jaar een escalatie van geweld plaats, met veel vluchtelingen en ontheemden als gevolg. In het najaar van 2019 gebeurde hetzelfde in de provincie Idlib in Noordwest-Syrië. Wat betekent dit voor de kerk? "De situatie van de kerk gaat gelijk op met de politieke omstandigheden in het land", zegt Wilbert van Saane. "In Idlib functioneert de kerk op dit

moment nauwelijks. In het noordoosten, waar de Koerden nu een stempel op de maatschappij willen drukken, moet zij haar plek opnieuw bevechten. Op plekken waar het rustig is, functioneert de kerk goed." In Syrië gaat dat veel verder dan zondagse diensten en gemeenteleven. De kerk zorgt ook voor onderwijs, gezondheidszorg en sociale diensten. De achterliggende jaren hebben gemaakt dat er op al die terreinen alleen maar meer werk te doen is – en dat met minder mensen. "De oorlog heeft mensen extreem kwetsbaar gemaakt",

zegt Harout Selimian. "Vooral kinderen, zwangere vrouwen, gehandicapten, ouderen en zieken hebben het zwaar. In ons land hebben naar schatting 11,1 miljoen mensen humanitaire hulp nodig." Uiteraard vraagt de coronacrisis ook hier om aanpassingsvermogen. Sara Savva: "Bij elkaar komen lukt niet, maar diaconaat blijft doorgaan. We hebben een hulplijn en helpen mensen met voorlichting en noodpakketten." Harout legt uit dat de drukte bij bijvoorbeeld bakkerijen zorgelijk is bij de bestrijding van het coronavirus. *Social distancing* lukt hier niet. "Daarom bezorgen wij bij kwetsbare mensen brood aan huis."

Opbouw

Zelfs op plekken waar de rust is weergekeerd, werkt de kerk vaak nog vanuit deels kapotgeschoten of verbrande gebouwen. "Gebrek aan geld belemmert de restauratie", zeggen Harout Selimian en Sara Savva. De opbouw van de kerk hangt voor een belangrijk deel af van de steun van kerken uit het westen. En die zien ze in Syrië de laatste twee, drie jaar afnemen. "Er treedt moeheid op. En door de coronacrisis raken westerse kerken meer op zichzelf gericht", merkt Wilbert van Saane. "Het komt nu aan op trouw!" De opbouw van de kerk is van wezenlijk belang voor de opbouw van het land en

dat heeft alles te maken met de plek die de kerk in Syrië inneemt. "De kerk is het middelpunt van de gemeenschap, voor christenen en voor niet-christenen. Ze vervult een rol die in Nederland overeenkomt met de rol van de overheid. Hulp komt het eerst bij de kerk vandaan. Een sterke kerk is voor Syriërs onmisbaar om het vertrouwen in hun land terug te krijgen", zegt Harout. Wilbert benadrukt nog een extra reden om de kerk in dit beschadigde land trouw te blijven steunen: "De kerk kan een rol spelen in het vredesproces. De strijdende partijen komen er zelf maar moeilijk uit. Maar om een serieuze partner in het vredesproces te zijn, moet de kerk sterk zijn."

Baken van hoop

"We blijven werken en bidden voor vrede en veiligheid in Syrië. De kerk in Syrië is altijd een pijler van de samenleving geweest. Ze is nu meer dan ooit een baken van hoop", zegt Harout Selimian. "Het is bijzonder om te zien hoe hoopvol de mensen in Syrië blijven, zelfs na bijna tien jaar oorlog", vindt Dick Loendersloot. "Mensen blijven op God vertrouwen en ze blijven hopen dat het ooit goedkomt. Hoop is het laatste wat doodgaat. Laten wij met ons gebed en onze steun die hoop levend houden." 🕊

Wat deed Kerk in Actie in 2019 in Syrië met uw geld?

7000
kwetsbare families in Noordoost-Syrië kregen noodhulp om de winter door te komen

2625
personen ontvingen hygiënepakketten

350
personen kregen psychosociale hulp

144
ontheemden werden geholpen aan een parttime baan

10.000
studenten kregen betere toegang tot onderwijs

297
studenten kregen extra lessen om hun leerachterstand in te halen

200
kansarme jongeren kregen een training om een eigen bedrijfje te starten

Jurjen blikt terug

Gehavend, maar niet kapot

"In augustus 2019 was ik in Syrië. Het was een reis die een onuitwisbare indruk op me heeft gemaakt. Ik werd geraakt door de enorme verwoestingen, maar ook door de bijzondere moed die de kerk in dit zwaargetroffen land toont. In Homs, waar de kruisen letterlijk van het altaar waren geslagen, vertelde de priester me dat hij hoopt dat het kruis op een dag weer boven de ingang van de kerk zal worden opgericht.

Dat kruis is misschien maar een stuk hout, maar er zit zoveel symboliek achter. Het is het hart van het evangelie. Ik ben ervan overtuigd dat, ondanks alle verwoestingen, de kerk in Syrië niet kapot te krijgen is. Het is immers de kerk van God zelf. Ik zag hoe de brokstukken bij elkaar worden geraapt en hoe de mensen vooruitkijken. Hoe er wordt gewerkt aan herstel en hoe de kerk een teken van hoop in de samenleving wil zijn.

De kerk in Syrië zorgt voor onderwijs, medische zorg en ze helpt kwetsbare ouderen. Ze blijft trouw onder alle omstandigheden. Ontroerend! Ik voel me erg betrokken bij onze broers en zussen in dit gehavende land. We kunnen en mogen hen niet vergeten!"

Jurjen de Groot, directeur Kerk in Actie

Bekijk een filmpje over het bezoek aan Syrië op kerkinactie.nl/najaarsactie.

'Een sterke kerk kan een rol spelen in het vredesproces'

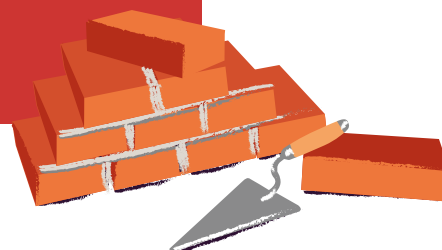

Kerken voorzien kwetsbare mensen van voedsel.

Steun de kerk!

'Bouw de kerk in Syrië weer op', zo heet de driejarige campagne die Kerk in Actie in 2019 is gestart. Geef op 20 september tijdens de collecte of maak een gift over op NL 89 ABNA 0457 457 457 t.n.v. Kerk in Actie in Utrecht o.v.v. Noodhulp Syrië.

» kerkinactie.nl/najaarsactie

Ver weg van mijn familie in Syrië

De familie van Rania (39) woont in een onrustig gebied in Syrië. Ze kan niets voor hen betekenen, alleen maar bidden.

“In mei 2017 ben ik naar Nederland gekomen. Ik woonde in Al Qamishli, in het noordoosten van Syrië. We zijn gevlucht omdat het er niet meer veilig was. Twee tantes en de familie van mijn man wonen er nog. Ik bel hen bijna elke week. Via Facebook Messenger of WhatsApp lukt het goed om contact te hebben. Ze vertellen me over de situatie in Syrië. Op dit moment is het redelijk rustig, maar een paar maanden geleden was het er nog erg gevaarlijk vanwege de oorlog met Turkije. Ik merk aan mijn familieleden dat ze nog steeds bang zijn. Het is moeilijk dat ik vanuit Nederland niets voor ze kan doen, behalve bidden.”

“Mijn familie is christen. Gelukkig kunnen zij op zondag nog naar de kerk. De kerk helpt ook zieke en arme mensen, die door de oorlog extra lijden. De val van de Syrische munt maakt dat het voor mensen steeds lastiger wordt om voldoende eten te kopen en hun gezondheidsverzekering te betalen. De kerk probeert hen zo goed mogelijk te helpen, maar zonder steun van kerken uit het buitenland is dat lastig. Daarom zeg ik namens mijn familie en de mensen uit mijn land: dank voor jullie trouwe hulp!”

Rania Younan komt uit het noordoosten van Syrië en woont sinds 2017 in Nederland. Ze is getrouwd en heeft een dochter en twee zoons.

‘Namens mijn familie zeg ik: dank voor jullie trouwe hulp’

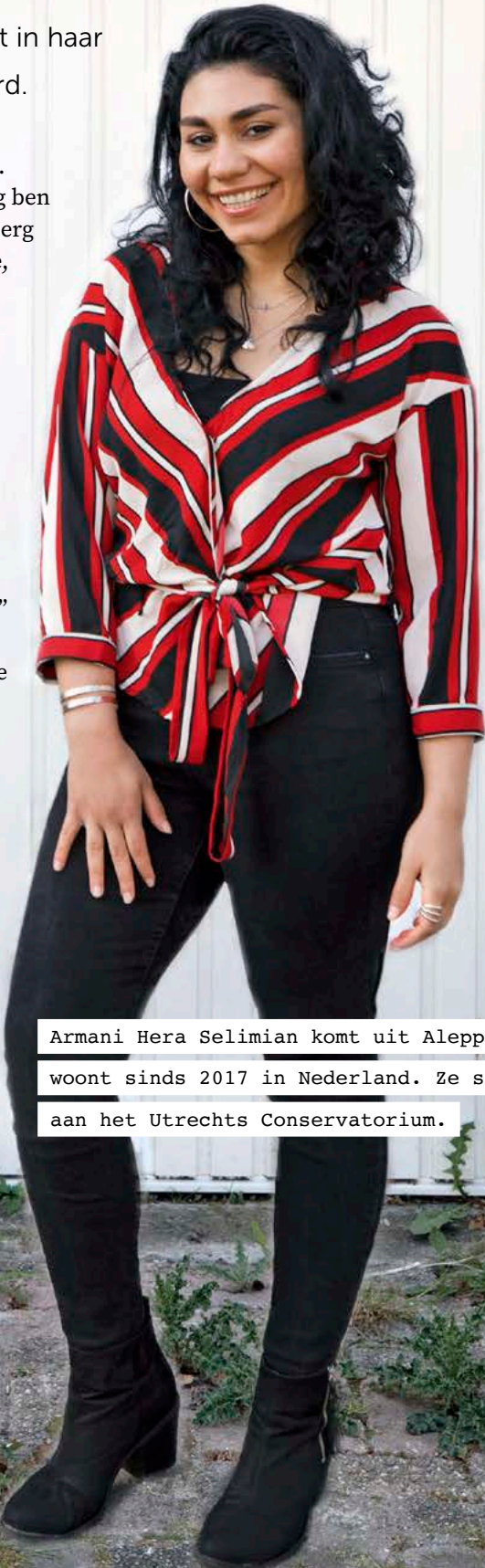
Tekst: Mathilde Schouwstra | Foto: Werry Crone

Armani (22) geniet van Nederland, maar ze mist Syrië ook. Gelukkig is de rust in haar voormalige woonplaats teruggekeerd.

“Mijn studie in Nederland is een droom die uitkomt. Ik voel me hier thuis, ondanks het feit dat ik ver weg ben van Syrië. Soms heb ik gemengde gevoelens: ik ben erg blij met deze gouden kans, maar ik mis mijn familie, vrienden en kerk in Syrië.”

“De kerk in Aleppo nam een belangrijke plek in mijn leven in. Samen met mijn ouders en broertje ging ik er elke zondag naartoe. We deden mee met allerlei activiteiten. Tijdens de oorlogsjaren bood de kerk hulp aan gemeenteleden die hun huur niet konden betalen of geen geld hadden voor eten. Nu de rust is weergekeerd in Aleppo heeft de kerk nog altijd oog voor kwetsbaren. Mensen die vanwege corona hun huis niet mogen verlaten, krijgen een voedselpakket.”

“Kerken in Syrië hebben altijd een positieve bijdrage geleverd aan de samenleving. Het belangrijkste wat de kerk kan doen in deze tijden van oorlog is de vonk van hoop, vrede en troost levend houden. Geloof houdt de kerk op de been. Het is onze enige hoop voor de toekomst. Als christen ben ik ervan overtuigd dat geloof en doorzettingsvermogen de sleutels zijn om de eindstreep te halen. Ik blijf bidden voor mijn volk en wens dat iedereen die lijdt veilig is in Gods handen.” 🙏

Armani Hera Selimian komt uit Aleppo en woont sinds 2017 in Nederland. Ze studeert aan het Utrechts Conservatorium.

‘Geloof houdt de kerk op de been’

Tekst: Theke van der Stok | Foto: Werry Crone

Nieuw! Voor het eerst organiseert Kerk in Actie een landelijke huis-aan-huiscollecte. Samen zetten we ons in voor vluchtelingenkinderen in Griekenland. Doe mee en word collectant! Meer info en aanmelden: kerkinactie.nl/huisaanhuiscollecte

kerk in actie **Gezocht: collectanten!**

kerkinactie.nl/huisaanhuiscollecte

 Protestantse Kerk

DE WANDELMAAT
Klooster - en Pelgrimswandelingen

De Wandelmaat, kloosterreizen

Hierbij verblijft u in een klooster en maakt u onder leiding van een gids prachtige wandelingen in de natuur. Het gaat daarbij om stilte, ontmoeten, onthaasten en verwondering.

Meer weten: www.dewandelmaat.nl

Evangelisch College

Deeltijdopleidingen, cursussen en toerusting voor volwassenen

Meld je nu aan!

Bijbel • Theologie • Missionair Werk • Pastoraat
Jongerenwerk • Prediking • Leiderschap

Start komend studiejaar nog met een deeltijdopleiding of cursus. Meld je nu aan via: www.evangelisch-college.nl

kerk in actie

'Ik verstijfde van angst: mijn oogst!'

Nog nooit was het zo erg als nu. Sprinkhanenzwermen, soms zo groot als de provincie Utrecht, doen zich tegoed aan mais, rijstplanten en groenten. En aan het katoenveld van boer Hussain.

"Ik was even aan het uitrusten toen ik opeens een enorm lawaai hoorde. Het klonk als 'tidi, tidi'. Ik rende naar buiten en zag dat de lucht boven mijn veld vól sprinkhanen was."

"Mijn oogst!, dacht ik en ik verstijfde van angst. Ik rende terug naar huis en belde in paniek naar een organisatie die alle boeren in de omgeving op dit moment had voorbereid. We hadden van hen een

machine gekregen die een geluid maakt waar sprinkhanen niet van houden. Ik vertelde dat mijn katoenveld werd aangevallen. Ze legden me precies uit wat ik moest doen."

"Ik ging terug naar mijn veld en zette de geluidsmachine aan. Familie, burens, iedereen kwam helpen. We sloegen op trommels en hadden rokende fakkels. Zo joegen we de sprinkhanen weg.

Het heeft ons meer dan een uur gekost."

"De schade viel mee, gelukkig. Maar deze sprinkhanenplaag is een enorme bedreiging voor de voedselzekerheid in Pakistan. We zijn de gevolgen van de coronacrisis nog niet eens te boven, en nu dit!" 🦗

Lees op pagina 71 hoe u getroffen boeren kunt ondersteunen.

Steun de
boeren in
Oost-Afrika en
Zuid-Azië

Woestijnsprinkhanen
hebben altijd
honger: één zwerm
eet evenveel als
2500 mensen eten

Een **enorme golf woestijn-sprinkhanen** vreet Oost-Afrika en Zuid-Azië kaal. Boeren in landen als Ethiopië, Zuid-Soedan en Pakistan raken hun oogst en daardoor hun inkomen kwijt.

Een zwerm sprinkhanen bestaat uit maar liefst 50 miljoen sprinkhanen. Een woestijnsprinkhaan heeft altijd honger en eet per dag zijn eigen gewicht aan alles wat groen is. Zo kan een zwerm de dagelijkse hoeveelheid voedsel voor 2500 mensen opeten.

Na corona maakt de sprinkhanen-plaag de armoede nóg groter. Kerk in Actie ondersteunt boeren met het opzetten van waarschuwings-systemen en voedselnoodhulp.

Doe mee! U kunt een gift overmaken op NL 89 ABNA 0457 457 457 t.n.v. Kerk in Actie in Utrecht o.v.v. noodhulp sprinkhanen. Hartelijk dank! 🍷

» kerkinactie.nl/sprinkhanen

Nieuwe Bestemming

1

Van kloosterkerk tot boekhandel

De 13e-eeuwse kloosterkerk in hartje Maastricht was na de opheffing van het Dominicanenklooster in gebruik als magazijn, expositieruimte en fietsenstalling. Sinds 2007 huist er een boekhandel in de kerk. Volgens de Engelse krant The Guardian 'the fairest bookshop of the world, a bookshop made in heaven'.

» libris.nl/dominicanen

2

Vakantiehuisje met preekstoel

Het hervormde kerkje in Easterwierrum werd in 2010 verbouwd tot een bijzonder vakantiehuisje, mét kerkklok, preekstoel en kerkorgel. Af en toe vergadert het kerkbestuur nog aan de keukentafel in de voormalige kerkzaal.

» ievers.nl

3

Museum in de kerk

De Buurkerk in Utrecht – ooit de grootste en rijkste parochiekerk van de stad – is tegenwoordig in gebruik als museum. Vroeger werd er volop vergaderd en liep er zelfs een weg dwars door de kerk. Nu is de reuring weer terug. Bezoekers kunnen in het gebouw allerlei zelfspelende muziekinstrumenten horen en bekijken.

» museumspeelklok.nl

4

Van kerk tot theater

Wie goed rondkijkt in de Theaterkerk in Bommel, ziet er kruiswegstaties en wijwaterbakjes: sporen van de voormalige rooms-katholieke Donatuskerk. De oude kerkbanken leverden het hout voor de tafels en de bar. Ook bijzonder: het theater wordt grotendeels gerund door meer dan honderd vrijwilligers.

» theaterkerk.nl

5

Op ontdekking in de toren

De 13e-eeuwse kerk van Garmerwolde is tegenwoordig in gebruik als heuse 'Schoolkerk'. Scholieren en andere bezoekers kunnen – begeleid door een audiotour – in de kerktoren een ontdekkingsreis maken langs acht hedendaags verbeelde feesten uit het christendom en de islam.

» schoolkerk.nl

6

Wonen in de kerk

Toen de Lutherse Augustanakerk in Amsterdam haar deuren eind 2014 moest sluiten, besloot de kerkenraad het gebouw niet te verkopen maar hier een eigentijds hofje te creëren. De kapel, de wekelijkse vieringen en de stiltetuin zijn bewaard gebleven: voor bewoners én buurtgenoten.

» diaconie.com/augustanahof

7

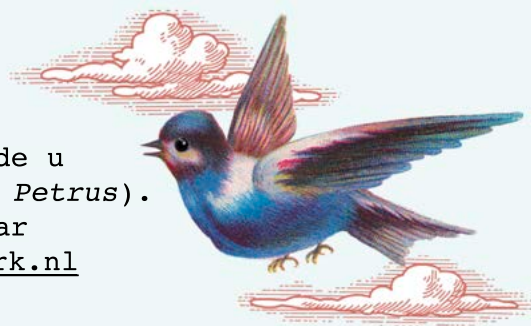
Ontmoeting in DePetrus

DePetrus in Vught mag niet ontbreken in dit overzicht. De beeldbepalende Sint-Petruskerk werd in 2005 aan de eredienst onttrokken vanwege de slechte bouwkundige staat. Zeven Vughtenaren wilden de sloop voorkomen en namen het initiatief voor een bijzonder ontmoetingscentrum, met onder meer bibliotheek, museum en wijkpunt.

» depetrus.nl

#KERK

Dit schreef of vertelde u over de kerk (en over *Petrus*). Ook reageren? Mail naar petrus@protestantsekerk.nl

Een leuke poging om met elkaar bijbelstudie te doen in coronatijd. Ontdekkend bijbellezen geef ik o.a. als cursus in Zutphen. Nu ga ik een digitale variant proberen. Samen hetzelfde stuk uit de Bijbel intensief lezen, herlezen en je ervaring hiermee delen via e-mail. Ik verzamel dat en stuur het de lezers toe. Zij gaan dat bijbeldeel dan herlezen met de reacties. Zo doen we dat drie keer ... Leuk idee, toch?

– Cor Pitlo, via e-mail

Bij toeval las ik het blad *Petrus* van @PKNnl; staat oud-dorpsgenoot Jan v.d. Ende erin! Actie voor Voedselbank Den Haag in coronatijd. #Westland #Monster

– Roel Batelaan
via Twitter
(@RoelBatelaan)

De klok van de gereformeerde kerk slaat precies op de maat van het nummer 'Via' van dEUS, dat ik nu op m'n balkon hoor. Vinnik mooi.

– Tim Op het Broek via Twitter
(@TimOphetBroek)

De kerk zal wel reuzeblij zijn met corona aangezien iedereen nu ruimte voor Jezus laat.

– Emma via Twitter
(@jelokalemeis)

Hoe bijzonder is het dat ik normaal twee kerkdiensten op een zondag te veel vind en nu in deze periode twee diensten achter elkaar kijk via internet.

– René Kempe via Twitter
(@kempe_rene)

Wat een prachtig blad is *Petrus*, niet alleen aan de buitenkant (de vorige keer zo'n leuke, knappe boy op de cover), maar ook qua inhoud. Het is echt een blad om te bewaren of door te geven aan andere belangstellenden. Super!

– Tina Helfrich,
via e-mail

Protestantse
Kerk

Colofon

Petrus is een kwartaalblad van de Protestantse Kerk in Nederland. In het magazine leest u persoonlijke en inspirerende verhalen over geloof, hoop en liefde, over hoe samen kerk-zijn troost, steun en zin geeft.

Redactie

Marusja Aangeenbrug (hoofdredacteur), Bas Popkema (eindredacteur), Janet van Dijk, Jedidja Harthoorn, Xander de Rooij, Mathilde Schouwstra

Aan dit nummer werkten verder mee:

Juditte Aangeenbrug, Joost Bastmeijer, Jelte Bergwerff, Heiko Bertram, Theanne Boer, Sjaak Boot, Jörgen Caris, Werry Crone, Diaconie Protestantse Gemeente Haarlem, Stepan Egbers, Gerritjan Huinink, Jaco Klamer, Jelske de Kuiper, Sanne Linssen, Living Image, Miranda Ockerse, Roel Ottow, Heleen Platschorre, Esther van Schie, Anne-Mareike Schol-Wetter, Auke Schouwstra, Jaap Schuurman, Niek Stam, Roelien Smit, Tineke van der Stok, Marian Timmermans, Evi Velders, Sjaak Verboom, Jan Verhage, Paul Visser, Rob Visser, Leonard Walpot

🌐 petrusmagazine.nl
📱 @PetrusProtestantseKerk
☎ (030) 880 18 80
✉ petrus@protestantsekerk.nl voor inhoudelijke opmerkingen,
abonnement@petrusmagazine.nl voor een gratis abonnement of adreswijzigingen.

Aanmelden voor de wekelijkse nieuwsbrief: petrus.protestantsekerk.nl/nieuwsbrief. Het magazine verschijnt dit jaar nog in november.

Giften voor het magazine *Petrus* zijn van harte welkom op het rekeningnummer van de Protestantse Kerk, NL10 ABNA 0444444777 o.v.v. 'Gift Petrus'.

Vormgeving

Redmatters 🐾 redmatters.com

Advertenties

Theo Wijbenga, theo.wijbenga@ndcmediagroep.nl
☎ (058) 298 76 16, 06 138 62 881

Druk

Habo DaCosta, Vianen

Leesbeperking

Voor mensen met een leesbeperking is *Petrus* ook gratis verkrijgbaar in braille, grootletter, digitale en gesproken vorm. Informeer bij de CBB: tel. 0341 - 56 54 77, e-mail klantenservice@cbb.nl.

ISSN: 2589-5524

Vindplaats van
geloof, hoop en liefde

'Het geloof helpt me
als ik het moeilijk heb.
Ik weet dat ik **altijd op
God kan terugvallen.**'

Vroeger haalde Hanna Dekker (16) uit Amersfoort als ze
mee móest naar de kerk. Nu niet meer. Toen er door corona
geen diensten waren, miste ze die juist. Lees op pagina 40
hoe haar geloof tijdens een kerkdienst veranderde.